

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Tjaša Vengušt
»SOCIALNA OMREŽJA V SOSESKAH«
diplomsko delo

Ljubljana, 2006

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Tjaša Vengušt
Mentorica: Doc. dr. Hajdeja Igljč
»SOCIALNA OMREŽJA V SOSESKAH«
diplomsko delo

Ljubljana, 2006

ZAHVALA

Za pomoč pri pisanju diplomskega dela se v prvi vrsti zahvaljujem svoji mentorici dr. Hajdeji Iglíč, prav tako pa se zahvaljujem še dr. Srni Mandić in dr. Maši Filipović za pomoč pri izbiri in dostopnosti nekatere literature.

Zahvaljujem se mamici in atiju ter fantu Sergeju za vso podporo in vzpodbudo med pisanjem naloge.

Ne smem tudi pozabiti svojih sostanovalk v času študija v Ljubljani: Ines, Barbare in Suzane, ki so s svojo pozitivno energijo dale precejšen smisel samemu študiju in brez katerih ne študij ne diplomsko delo ne bi bilo opravljena v tem času.

Ob koncu pa se zahvaljujem še vsem anketirancem, ki so sodelovali v mojem raziskovalnem delu.

»SOCIALNA OMREŽJA V SOSESKAH«

Eden izmed popularnejših konceptov v družboslovju je med drugim socialni kapital, ki preko omrežij in zaupanja znotraj organizacij, skupnosti in skupin vpliva na sposobnost njihovih akterjev k skupnemu sodelovanju. Takšno sodelovanje je možno imenovati kar kooperacijo, ki je potrebna, da se skupni cilji in interesi akterjev, vključenih v omrežje/a, uresničijo. In če se le-ti udejanjijo, vse skupaj privede do pozitivnih rezultatov, splošnega zadovoljstva tako članov omrežij kot zadovoljstva nasploh.

Z raziskavo v diplomskem delu, opravljeno med stanovalci dveh stanovanjskih objektov (blok A in blok B) in na podlagi primerjave med njima sem merila zadovoljstvo in sposobnost sodelovanja stanovalcev znotraj posameznega omrežja. Zanimali pa so me tudi dejavniki, ki so vplivali bodisi na kooperacijo akterjev bodisi na nezadovoljstvo stanovalcev z razmerami znotraj omrežij.

V diplomski sem skušala prikazati, kako socialni kapital skupaj s svojimi mehanizmi vpliva na zagotavljanje uspešnega delovanja socialnega sistema na mnogih ravneh – konkretno, znotraj stanovanjske skupnosti.

Ključne besede: socialni kapital, zaupanje, omrežja, odnosi, kooperacija, zadovoljstvo, skupnost

»SOCIAL NETWORKS IN THE NEIGHBOURHOODS«

One of the most popular concepts in sociology is, among other things, social capital, which via networks and mutual trust within the organizations, communities and groups affects the ability of the actors concerned as regards their joint participation. The latter might as well be called cooperation, which is imperative for the fulfilment of the common objectives as well as interests of the actors integrated in these networks. Providing these objectives and interests are accomplished, this may give rise to the positive results; overall satisfaction among the networks' members and also satisfaction at large.

By carrying out the research in this diploma among the inhabitants of the two residential buildings (apartment block A and apartment block B) and by making a comparison between the two aforementioned buildings, I measured the level of satisfaction among the inhabitants and their abilities to cooperate within an individual network. Additionally, I paid attention to the factors that had an influence on either the cooperation between the actors concerned or on dissatisfaction of the inhabitants with the conditions inside the networks.

In diploma, I tried to show how the social capital together with all its mechanisms affects on ensuring a successful functioning of the social system on many levels-within the housing community, to be more specific.

Key words: social capital, trust, networks, relations, cooperation, satisfaction, community

VSEBINSKO KAZALO

KAZALO SLIK.....	6
KAZALO TABEL.....	6
1. UVOD	8
2. HIPOTEZE:.....	10
3. TEORETIČNI DEL.....	13
3.1 SOCIALNI KAPITAL	14
3.1.1 Opredelitev socialnega kapitala	14
3.1.2 Zaupanje kot dimenzija socialnega kapitala.....	16
3.1.3 Socialna omrežja in socialni kapital.....	18
3.1.4 Omrežje kot skupnost.....	20
3.1.5 Kooperacija in zadovoljstvo.....	22
4. EMPIRIČNI DEL.....	23
4.1 MERJENJE	23
4.2 BLOK A	26
4.2.1 SOCIALNA STRUKTURA.....	26
4.2.2 SOCIALNI KAPITAL	27
4.2.2.1 Omrežja	27
4.2.2.2 Zaupanje	29
4.2.3 KOOPERACIJA.....	31
4.2.4 SKUPNOST	32
4.2.5 ZADOVOLJSTVO.....	34
4.2.6 Ugotovitve analize bloka A.....	36
4.3 BLOK B	38
4.3.1 SOCIALNA STRUKTURA.....	38
4.3.2 SOCIALNI KAPITAL	40
4.3.2.1 Omrežja	40
4.3.2.2 Zaupanje	41
4.3.3 KOOPERACIJA.....	43
4.3.4 SKUPNOST	44
4.3.5 ZADOVOLJSTVO.....	46
4.3.6 Ugotovitve analize bloka B.....	49
4.4 SKLEP (Primerjava bloka A in B).....	51
4.4.1 Preverjanje hipotez.....	51
5. ZAKLJUČEK.....	54
6. LITERATURA.....	56
7. PRILOGE	58
7.1 Priloga vprašalnika.....	58

KAZALO SLIK

Slika 1: Teoretski model	13
--------------------------------	----

KAZALO TABEL

Tabela 1: »Frekvenčna porazdelitev spremenljivke STAROST«	26
Tabela 2: »Frekvenčna porazdelitev spremenljivke IZOBRAZBA«	26
Tabela 3: »Frekvenčna porazdelitev spremenljivke KRAJ (Koliko časa že živite v tem kraju?)«	27
Tabela 4: »Frekvenčna porazdelitev spremenljivke NASLOV (Koliko časa že živite na tem naslovu?)«	27
Tabela 5: »Na koga bi se v primeru potrnosti, ko bi rabili pomoč pri hišnih opravilih ali v primeru bolezni obrnili kot prvega?«	27
Tabela 6: »Na koga bi se v istih primerih obrnili kot na drugega?«	28
Tabela 7: »Ali menite, da lahko večini ljudi zaupamo ali pa je treba biti z ljudmi previden?«	29
Tabela 8: »Ali menite, da si ljudje večinoma prizadevajo pomagati drugim ali pa večinoma skrbijo predvsem zase?«	29
Tabela 9: »Ali menite, da bi vas večina ljudi skušala izkoristiti, če bi imeli za to priložnost ali pa bi z vami ravnali pošteno?«	29
Tabela 10: »Koliko zaupate naslednjim skupinam ljudi:?«	30
Tabela 11: »Ali ste v zadnjih 12 mesecih skušali storiti karkoli, da bi izboljšali razmere v stanovanjskem bloku, v katerem živite?«	31
Tabela 12: »Ali so bila vaša prizadevanja v glavnem uspešna?«	31
Tabela 13: »Kako močno ste navezani na okolje, v katerem živite? Kako močno ste navezani na ...?«	32
Tabela 15: »Če ne bi bilo nobenih omejitev (finančnih in še kakih drugih), menite, da bi še vedno živeli v tej soseski, kjer živite sedaj ali bi se morda preselili kam drugam ali pa bi ostali tukaj, le da bi se preselili v kakšno drugo stanovanje?«	33
Tabela 16: »Soseska je prostor, kjer lahko ljudje z različnimi ozadji (z različnim načinom življenja, različnih starosti, različnimi hobiji itd.) skupaj dobro delujejo.«	33
Tabela 17: »Soseska je prostor, kjer si je možno najti prijatelje in prostor, za katerega velja, da kjer se ustvari sodelovanje med ljudmi, se ustvari tudi zaupanje in obratno.«	34
Tabela 18: »V kolikšni meri ste na splošno zadovoljni s svojim življenjem?«	34
Tabela 19: »Gledano na splošno, ali ste zelo zadovoljni, ne preveč zadovoljni ali sploh nezadovoljni z naslednjimi vidiki okolja, v katerem živite?	34
Tabela 20: »Ocenite, v kolikšni meri ste bili v zadnjih 12 mesecih na splošno zadovoljni z razmerami v vašem stanovanjskem bloku?«	35
Tabela 21: »Frekvenčna porazdelitev spremenljivke STAROST«	38
Tabela 22: »Frekvenčna porazdelitev spremenljivke IZOBRAZBA«	39
Tabela 22: »Frekvenčna porazdelitev spremenljivke KRAJ«	39
Tabela 23: »Na koga bi se v primeru potrnosti, ko bi rabili pomoč pri hišnih opravilih ali v primeru bolezni obrnili kot prvega?«	40
Tabela 24: »Na koga bi se v istih primerih obrnili kot drugega?«	40

Tabela 25: »Ali menite, da lahko večini ljudi zaupamo ali je treba biti z ljudmi zelo previden?«	41
Tabela 26: »Ali menite, da si ljudje večinoma prizadevajo pomagati drugim ali pa večinoma skrbijo predvsem zase?«	41
Tabela 27: »Ali menite, da bi vas večina ljudi skušala izkoristiti, če bi imeli za to priložnost ali pa bi z vami ravnali pošteno?«	42
Tabela 28: »Koliko zaupate naslednjim skupinam ljudi:?«	42
Tabela 29: »Ali ste v zadnjih 12 mesecih skušali storiti karkoli, da bi izboljšali razmere v stanovanjskem bloku, v katerem živite?«	43
Tabela 30: »Ali so bila vaša prizadevanja v glavnem uspešna?«	44
Tabela 31: »Kako močno ste navezani na okolje, v katerem živite? Kako močno ste navezani na ...?«	44
Tabela 32: »Kakšni sosedski odnosi so vam ljubši?«	45
Tabela 33: »Če ne bi bilo nobenih omejitev (finančnih in še kakih drugih), menite, da bi še vedno živeli v tej soseski, kjer živite sedaj ali bi se morda preselili kam drugam ali pa bi ostali tukaj, le da bi se preselili v kakšno drugo stanovanje?«	45
Tabela 34: »Soseska je prostor, kjer lahko ljudje z različnimi ozadji (z različnim načinom življenja, različnih starosti, različnimi hobiji itd.) skupaj dobro delujejo.«	45
Tabela 35: »Soseska je prostor, kjer si je možno najti prijatelje in prostor, za katerega velja, da kjer se ustvari sodelovanje med ljudmi, se ustvari tudi zaupanje in obratno.«	46
Tabela 36: »V kolikšni meri ste na splošno zadovoljni s svojim življenjem?«	46
Tabela 37: »Gledano na splošno, ali ste zelo zadovoljni, ne preveč zadovoljni ali sploh nezadovoljni z naslednjimi vidiki okolja, v katerem živite?	47
Tabela 38: »Ocenite, v kolikšni meri ste bili v zadnjih 12 mesecih na splošno zadovoljni z razmerami v vašem stanovanjskem bloku?«	48

1. UVOD

»Nothing human is constant, except change.« (Duh, 2000)

Velikokrat slišimo in beremo o tem, da zahodna družba doživlja krizo smisla in krizo duha, ki se kaže skozi pojave družbene anomalije, osamljenosti in indiferentnosti do drugega. Argument tudi pravi, da je večina ljudi postala brezbržnih, da drugih ne vidijo in »do drugih nič ne čutijo« ter se le resignirano umikajo v svoj svet.

Sodobna družba zaradi pospešene individualizacije postavlja posameznika pred množico izbir, na podlagi katerih vzpostavlja odnose z drugimi in se vključuje v razne skupnosti. Ravno te naj bi predstavljale tisti del našega vsakodnevnega bivanja, ki daje plemenitost in človeški smisel. Pomembnost le-teh nakazuje njihova integralna vloga sodobnega družbenega življenja s še bolj pomembnimi prispevki k življenju posameznikov, skupin in družb. Pojem skupnosti se v literaturi pogosto pojavlja v kombinaciji z različnimi družbenimi praksami in koncepti; eden izmed teh je tudi pojem socialnega kapitala. Slednji velja za enega najpogostejših, če ne morda tudi že najpopularnejših konceptov v družboslovju. Kot pravi Putnam (2000), gre pri tem konceptu za pripravljenost in sodelovanje pri doseganju ciljev, ki so v korist posameznika in skupnosti.

Skupno delovanje za doseg skupnih ciljev in uresničitve skupnih interesov sta potrebna povsod, kjer se pojavljajo oblike skupnosti. Ena izmed teh so soseske, kjer imamo opravka s sosedskimi odnosi, razmerji med stanovalci/sosedi in kjer mnogokrat stvari ne tečejo ravno tako, kot bi morale. »Crkne naj sosedova krava« je rek, ki menda še najbolje opisuje sosedske odnose med Slovenci (Nedelo; 2005). Znani so namreč primeri, ki jih je možno zaslediti v medijih, ko zaradi nesodelovanja med sosedi in pomanjkanja komunikacije ter morda še česa hujšega ne prihaja do realizacije nekaterih stanovanjskih problematik. Ena takšnih so prenove. Mandičeva (2006) je v svoji raziskavi ugotovila, da večji kot je finančni, fizični in socialni kapital (...«organizacijska sposobnost stanovalcev pri doseganju ciljev, navezanost med njimi in zaupanje v ustanove.«; Finance, 2006:30), večja je kakovost bivanja in boljša je vzdrževanost večstanovanjskih objektov.

Spremembe v postmodernih družbah opozarjajo na izgubo lokalnih vezi in pomembnost vpetosti na prostor. Prav tako velja v sociologiji prepričanje, da medosebna razmerja/odnosi, ki nastajajo na lokalni ravni – so teritorialno pogojena, izgubljajo na pomenu. (Filipović, 2006) Vendar pa, kot kažejo raziskave, sosedstva kot prostor, kjer se ustvarja zaupanje in kjer se ljudje družijo na lokalni ravni, vendarle niso povsem izgubile svojega pomena. Raziskava za Slovenijo o občutku sosedstva (Filipović; 2006), kar so raziskovalci ugotavljali na podlagi dimenzij: družbene vezi s sosedi (močne/šibke), vpetost v sosesko/prostor, zaupanje v sosede,

participacija v lokalnih zadevah in zadovoljstvo s sosesko, je pokazala nekaj zanimivih ugotovitev. Samo zadovoljstvo z infrastrukturo soseske (okolica, zelene površine, rekreacijska območja itd.) vpliva na močan občutek sosedstva. Kvaliteta (se pravi močan občutek sosedstva) sosedstva pa nadalje pozitivno vpliva na stopnjo zaupanja. Prav tako je mogoče trditi, da je med tistimi z manjšo stopnjo izobrazbe in starejšimi ljudmi opazen močnejši občutek sosedstva. Prav tako so med starejšimi opazne visoka stopnja zaupanja ter močne prijateljske vezi in kontakti s sosedi. Po sami strukturi zgradbe so manj-stanovanjske hiše tiste, ki bolje kooperirajo in kjer se kaže močnejši občutek sosedstva kot v več-stanovanjskih zgradbah (kar je prav tako ugotovila Mandičeva).

Ravno zaradi aktualnosti sosedskih odnosov in njihovih razmerij sem se odločila, da v svoji diplomski nalogi s pomočjo raziskave (v obliki terenskega dela s pomočjo anketnih vprašalnikov) raziščem, kako socialni kapital, kadar je prisoten, vpliva na kooperacijo ljudi in zadovoljstvo med njimi. S prenovami in vzdrževanostjo stavb se sama nisem ukvarjala, ampak sem večji poudarek dala stanovalcem. Bolje rečeno, zanimala so me razmerja med stanovalci, njihovo (ne-)zadovoljstvo z življenjem v soseski oz. stanovanjskem bloku, njihova mnenja o (ne-)problematiki v njihovem socialnem omrežju in še kaj. Konkretno sem raziskovala omrežji stanovalcev dveh stanovanjskih blokov, ki sem ju izbrala z namenom, da se bi pri končnih ugotovitvah pokazali kontrasti. Prvega sem izbrala zaradi osebne vpletenosti, saj v njem prebivata stara starša, zaradi česar je moj dostop do zbiranja podatkov potekal hitro in brez kakršnihkoli težav. Ni odveč omeniti, da zelo dobro poznam vse stanovalce, kar je zagotovo pripomoglo k podajanju sklepnih ugotovitev. Drugi stanovanjski blok je bil nekakšna logična izbira, saj sem ga izbrala z namenom, vedoč, da v njem prebivajo stanovalci, ki se že po demografskih spremenljivkah razlikujejo od stanovalcev prvega bloka. Prav tako pa sem tudi za ta blok izkoristila osebno poznanstvo, s pomočjo katerega sem lažje prišla do podatkov. Znano je namreč, da zbiranje podatkov na podlagi anketnih vprašalnikov ni mačji kašelj (govorim iz osebnih izkušenj, ko sem anketirala za SJM) in tudi moj primer ni bil izjema.

2. HIPOTEZE:

V svoji diplomski nalogi želim preveriti naslednje tri hipoteze;

H1: Starostna struktura vpliva na socialni kapital in odnose.

To hipotezo je treba razložiti s treh vidikov. In sicer, starost vpliva na socialni kapital in odnose znotraj skupnosti s treh dimenzij.

- a) Starost s funkcionalnega vidika. O tem pišejo v svojem članku Filipović, Hlebec in Kogovšek (2005), ko obravnavajo socialna omrežja in socialno oporo starostnikov. Ugotavljajo, da je za starostnike pomembna vpetost v omrežja socialne opore, saj so za njih na nek način funkcionalna; pomagajo jim pri vsakdanjih življenjskih opravilih, nudijo jim lahko finančno ali materialno pomoč ter emocionalno oporo, v končni fazi pa jim omogočajo socialno integracijo v družbo. Prav sosedske vezi in pomen sosedov naj bi po mnenju avtoric bili tisti, ki so za starostnike najizrazitejši. In kot ugotavljajo, se na podlagi rezultatov, zbranih za Slovenijo, strinjajo z ugotovitvami Barkerjeve (2002 v Filipović et al, 2005:218), ko ta meni: »da lahko v primeru potreb sosedske vezi postanejo aktivnejše, torej, da bi s starostjo vezi s sosedi lahko postale bolj multipleksne, kar pomeni, da sosedje starejšim nudijo bolj raznovrstno oporo kot mlajšim.«
- b) Starost s strukturnega vidika. Starostniki predstavljajo kategorijo prebivalstva, ki preživi več časa v soseski in so v povprečju najmanj mobilni, kar pomeni, da v tem času, ko živijo v soseski, v primerjavi z mlajšimi generacijami, ki se zaradi najrazličnejših potreb sodobnosti (boljši zaslužek, infrastruktura itd.) več selijo, sklenejo številne sosedske vezi, ki postanejo skozi čas trajnejše. Tako sta tudi Cambell in Lee (1992 v Filipović et al, 2005) v svoji raziskavi potrdila, da imajo posamezniki, ki dalj časa živijo v določeni soseski, večja sosedska omrežja.
- c) Zadnji vidik, ki je prav tako pomemben, govori v prid Putnamovi tezi o generacijskih spremembah (izumiranje civilnih generacij). Putnam (2000) na podlagi raziskave za ZDA govori o padcu zaupanja med ljudmi, zaupanju v institucije, politični participaciji ter izgubi neformalnih vezi, kar posledično vse vodi v izgubo zanj dragocenega socialnega kapitala. Ena izmed njegovih razlag tako govori o generacijskih spremembah, ki naj bi pripeljale do še večjega poslabšanja. Kot on imenuje »long civic generation« (dlje trajajoča civilna generacija), rojena v prvi tretjini 20. stoletja, izginja s scene. Zamenjujejo jih njihovi otroci in vnuki, ki so vedno manj vključeni v civilno udejstvovanje in v večine oblik skupnostnega življenja. Spreminjajo se torej vrednote, ki postavljajo razdor med mlajšimi in

starejšimi generacijami. In ker na nek način starejše generacije izumirajo, obstaja možnost, da bodo mlajše generacije s svojimi »drugačnimi« vrednotami še bolj pripomogle k izgubi pomena skupnostnega življenja, kar pa dolgoročno vodi v izgubo zaupanja, krhanja medčloveških odnosov in nenazadnje tudi socialnega kapitala.

H2: Izobrazbena struktura bloka vpliva na socialni kapital.

Pomemben dejavnik zaupanja, ki je indikator socialnega kapitala, je izobrazba, katere vpliv je tudi možno razumeti na več načinov.

- a) Izobrazbo je možno razumeti kot približek za socioekonomski položaj in sicer, višji kot je socioekonomski položaj akterja, višje je zaupanje, saj je relativna cena zlorabe zaupanja nižja (Iglič, 2004). Po drugi strani je lahko približek za socioekonomski položaj staršev in torej njihovo stopnjo zaupanja. Sklep gre potem v smeri: anketiranci z višjo stopnjo izobrazbe so odraščali v okolju staršev, ki so sami imeli višjo izobrazbo in višje zaupanje.
- b) Izobrazba vpliva na zaupanje tudi prek vrednot in optimizma, s čimer prispeva k altruističnemu in optimističnemu zaupanju. Hkrati izobrazba povečuje stopnjo generaliziranega zaupanja s tem, da predvsem povečuje napovedno zaupanje, ko vpliva na izgrajevanje kognitivnih kapacitet, in zagotavlja višji socioekonomski status ter pripravljenost na tveganje (povzeto po Iglič, 2004). Izobrazba sama torej pozitivno vpliva na zaupanje in posredno na socialni kapital.
- c) Po drugi strani pa je po raziskavi (Filipović, 2006) o občutku sosedstva razvidno, da imajo močnejši občutek sosedstva tisti, ki imajo manjšo stopnjo izobrazbe. Kar si je mogoče razlagati s tem, da se ljudje zaradi manjše stopnje izobrazbe pogosteje zadržujejo doma, nimajo veliko prijateljev »zunaj« sosedstva, njihova zaposlitev se ne razteza skozi njihov prosti čas, zaradi manjše stopnje izobrazbe imajo posledično nižji dohodek, zaradi česar se tudi pogosteje zadržujejo doma ... Vse to jih na nek način »sili«, da se družijo znotraj soseske, zaradi česar se jim posledično razvije tudi močnejši občutek sosedstva kot drugim.

H3: Socialni kapital in sposobnost reševanja skupnih težav vplivata na zadovoljstvo stanovalcev bloka.

Ljudje se v soseske priseljujejo, ker imajo le-te značilnosti, ki jim v določenem življenjskem obdobju ustrezajo. Kaj jim soseske ponujajo oziroma kako ustrezajo njihovim potrebam, je tisto, zaradi česar ljudje bodisi ostanejo v njej bodisi se izseljujejo. Socialni kapital, ki

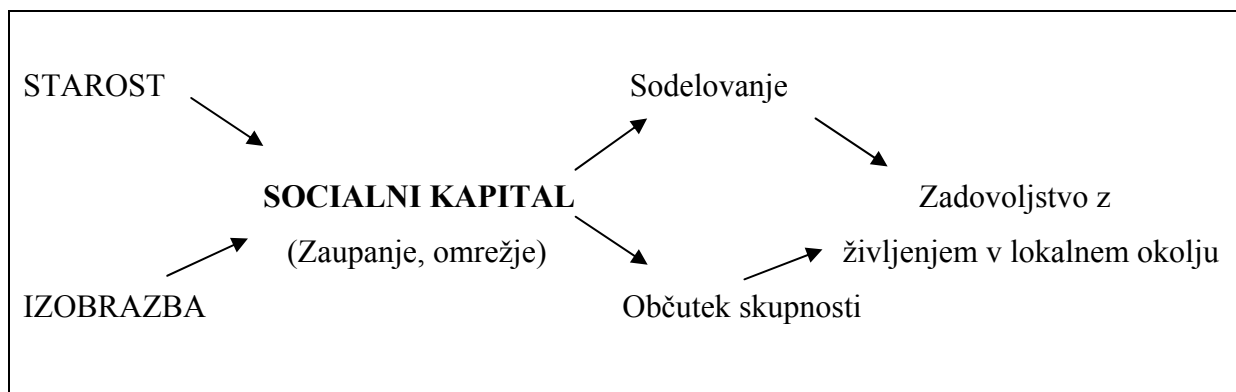
spodbuja sodelovanje med ljudmi, je tako za življenje članov soseske pomemben, saj skozi kooperacijo in medsebojno zaupanje omogoča višjo kakovost skupnega bivanja in posledično zadovoljstvo posameznikov. Kjer poteka sodelovanje, so ponavadi tudi prenovle in razne infrastrukturne ureditve okolice hitre in pogostejše. In prav dobra infrastruktura je ena izmed tistih značilnosti soseske, ki jo ljudje cenijo. Tudi po raziskavi, opravljeni v Sloveniji (Filipović, 2006), ima zadovoljstvo z okolico povraten pozitiven vpliv tako na občutek sosedstva kot tudi na kvaliteto samega sosedstva.

Raziskava, analiza in podajanje ugotovitev obeh blokov, primerjava med blokoma ter ugotavljanje ali omenjene hipoteze držijo ali ne, bodo predstavljeni po teoretičnem delu, ki sledi v nadaljevanju.

3. TEORETIČNI DEL

Osnovni pojmi, s katerimi se bom ukvarjala in jih podrobneje predstavila v nadaljevanju, so predstavljeni v teoretskem modelu spodaj v sliki 1. Model je nekakšna groba predstavitev mojega področja dela in hkrati služi kot smerokaz za lažje razumevanje v kasnejšem, empiričnem delu naloge. Kot je razvidno iz modela, je socialni kapital tisti pojem, ki predstavlja srž vsega. Je širok pojem, ki ga je treba razložiti iz številnih vidikov. Pomembne dimenzije socialnega kapitala so zaupanje, odnosi v omrežjih, socialna omrežja, ki ob obstoju socialnega kapitala pripeljejo do kooperacije oziroma sodelovanja med člani nekega omrežja. Spremenljivki, ki vplivata na socialni kapital, sta tako izobrazba kot starost, ki sta opisani že v poglavju o hipotezah. Socialni kapital, kadar je prisoten, skozi zaupanje in omrežja pripelje do kooperacije oziroma sodelovanja znotraj skupnosti, hkrati pa s seboj prinaša tudi občutek – zavedanje skupnosti, kar pa ima za končno posledico zadovoljstvo s samim življenjem v in znotraj določene skupnosti.

Namen raziskave je ugotoviti, ali posamezne trditve postavljene v tem modelu držijo.

Slika 1: Teoretski model

Pojem, ki predstavlja osrednji del modela, je pojem socialnega kapitala, s katerim začenjam teoretski del naloge.

3.1 SOCIALNI KAPITAL

Ena izmed najbolj opaznih novosti v družboslovju je koncept socialnega kapitala. Adam in Rončević (2003) se strinjata, da smo od začetka 90-ih prejšnjega stoletja priča izjemnemu sprejemanju, proučevanju in uporabi tega koncepta. Prednost tega koncepta je zagotovo v tem, da se »njegova razsežnost« odraža na mnogih ravneh družbenega življenja in da pomembno vpliva na razvojno uspešnost.

3.1.1 Opredelitev socialnega kapitala

Kaj sploh je socialni kapital? Nan Lin (Sobotna priloga, 2004) pravi, da se z njim srečujejo vsi, pa čeprav se tega ne zavedajo. Da bi človek razumel, kaj je socialni kapital, mora v prvi vrsti vedeti, kaj sploh je kapital. Lin pravi, da so to viri, ki jih ljudje črpajo, da bi z njimi nekaj naredili ali pa da bi se bolje počutili. Pojem le-tega je Lin pojasnil na konkretnem primeru:

»Če moram nekam in potrebujem avto, tega pa nimam, imam pa prijatelja, ki ga ima in sem z njim v dobrem odnosu, si ga morda lahko sposodim, da bi dosegel cilj, to pa je vožnja do trgovine. Na koncu bom avto vrnil prijatelju. Kapital torej ni moj, ampak je prijateljev, vendar bom zaradi najinega socialnega odnosa lahko uporabil njegove vire za svoje dobro. Socialni kapital je torej kapital, ki ga sprostimo skozi odnose. In zakaj je tako pomemben? Ker je človeški kapital omejen. V življenju ne moremo veliko pridobiti. Lahko se izobrazimo ali se v nečem izurimo. Relativno gledano je to znanje zelo omejeno. Toda poznamo veliko ljudi. Socialne mreže, to so naša poznanstva, so zelo koristne. Vem, da je o prijatelju zelo težko razmišljati kot o viru kapitala, a po drugi strani si prijatelji pomagamo, mar ne?« (Sobotna Priloga, 22.maj, 2004)

V literaturi sicer prevladujeta dve interpretaciji socialnega kapitala (povzeto po Kump, 2003); 1. Normativno – funkcionalistična verzija (Coleman, Etzioni, Fukuyama in Putnam), ki socialni kapital razume kot norme in odnose, ki povezuje skupnost z reciprociteto, zaupanjem in vpeljevanjem sankcij za odklone od naštetega. Poudarja pomen zaloge človeških odnosov ter koristi, ki jih ima od socialnega kapitala širša skupnost. Po tej definiciji je socialni kapital last skupine in ne posameznikov, hkrati pa poudarja le pozitivne lastnosti omenjenega koncepta. Coleman (1988) recimo poudarja funkcijo socialnega kapitala v smislu produktivne

sile, ki omogoča doseganje določenih ciljev. Putnam (1993) socialni kapital opredeli kot mreže, norme in zaupanje, ki udeležencem omogočajo bolj učinkovito vzajemno delovanje za doseganje skupnih ciljev. Socialni kapital, ki temelji na medsebojni povezanosti, zaupanju in nesebični pomoči med ljudmi v vseh družbah, poganja tako gospodarsko kot družbeno življenje. Po njegovem mnenju je socialni kapital koristen za vse, tako za posameznika kot za skupnost. Fukuyama (1995) pa meni, da se omenjeni koncept vzpostavi šele, ko člani skupine ali omrežja zaupajo drug drugemu. Meni, da se socialni kapital najpogosteje ustvarja v prostovoljnih skupinah in organizacijah, ki temeljijo na osnovi skupnih norm in pravil, ki vzpodbujajo sodelovanje. Dialog in vzajemno razumevanje sta tisti dimenziji socialnega kapitala, ki krepi socialno povezanost.

2. Kritična teorija (Bourdieu) pa pravi, da lahko določeni sloji ali skupine, še zlasti, ko narašča tekmovalnost, okrepijo svoj socialni kapital z namenom, da zadržijo dominantni položaj v družbi. S te perspektive socialni kapital predstavlja mehanizem za reprodukcijo nepravilne ureditve, saj v ospredje postavlja koristi, ki jih posameznik ima od vključenosti v neko skupino ali širše omrežje medosebnih odnosov.

Ne glede na vse pa se večina teoretikov strinja, da je v splošnem socialni kapital prej javno in skupno kot individualno dobro. Tako je zanimiva študija lokalnih skupnosti Jane Jakobs (Bahovec 2005: 234) v šestdesetih letih 20. stoletja, ki je uporabila termin socialni kapital za razlago razlik med mestnimi območji. Rezultati študije so pokazali, da je bilo za območja, ki so razvila učinkovitejšo lokalno organiziranost, ki so bila bolj varna ipd, značilno, da so imela močna sosedska omrežja. In ta omrežja je Jakobsova imenovala »nenadomestljivi socialni kapital mest«. Socialni kapital je tako označeval obstoj dovolj prepletenih formalnih in neformalnih omrežij, trajnejših in občasnih stikov ljudi v soseski, da so bili sposobni razviti zaupanje, sodelovanje in kolektivno delovanje.

V članku »Tri ravni socialnega kapitala v Sloveniji« Iglčeva (2004) socialni kapital opredeli kot merilec tistih lastnosti socialnih odnosov med posamezniki, ki omogočajo, da se med njimi razvije sodelovanje. Najpomembnejši izvor socialnega kapitala je po mnenju mnogih avtorjev mezzo raven, saj se na tej ravni oblikujeta skupinska pripadnost in zavzetost, hkrati pa se vzpostavljajo odnosi vzajemnosti in zaupanja. Kazalci na tej stopnji socialnega kapitala so stopnja vključenosti v prostovoljna društva, stopnja partikularnega zaupanja (zaupanje v sosede, sočlane itd.) in sociabilnostna omrežja na ravni delovne organizacije in lokalne

skupnosti. Socialni kapital na tej ravni je ključen, ko gre za pritegnitev h kolektivni akciji bodisi v delovnem okolju bodisi v lokalni skupnosti.

3.1.2 Zaupanje kot dimenzija socialnega kapitala

Nekateri pravijo, da je zaupanje kot lepilo, ki drži družbo skupaj. Predstavlja enega izmed najpomembnejših indikatorjev socialnega kapitala.

Teorije moderne nakazujejo povečano vlogo zaupanja in medosebnih omrežij v delovanju formalnih sistemov. Pomen medosebnih odnosov in zaupanja se kaže v njihovi »intertitial role«, kar pomeni, da zapolnjujejo socialne strukture, sisteme, znanja in kulture v njihovih stičiščih, katerih povezovanje še ni regulirano. To povezovanje in zapolnjevanje vrzeli je prepuščeno akterju, ki pri tem izhaja iz vključenosti v socialna omrežja in medosebne odnose. (Eisenstadt 1984 v Iglíč 2004:153) Odpira pa se problem medosebnega zaupanja kot izrazito moralnega problema (Iglíč 2004), saj naj bi posameznik v socialnih omrežjih in medosebnih odnosih, v katera je vpet, deloval kar se da odprto in fleksibilno. Samo takšno omrežno delovanje naj bi za družbo predstavljalo pomemben razvojni resurs. Kar pomeni, da mora biti akter sposoben vzpostavitve moralne držé, ki ga usmerja na način, *da ne zlorabi zaupanja tujca zaradi lojalnosti prijatelju* (Iglíč 2004:154).

Koncept zaupanja vključuje posameznika, njegovo temeljno zaupanje, zaupanje v bližnje osebe (osebno zaupanje), v širši krog ljudi in institucionalni okvir družbe (generalizirano zaupanje). Po drugi strani pa je po Bahovcu (2005) zaupanje del kulturne mentalitete. Pomembnost tega faktorja je dokazal Putnam s sodelavci (1993 v Bahovec 2005: 245) v analizi razlik v zaupanju v treh delih Italije. V njej se je pokazalo, da kulturne razlike pomembno vplivajo na zaupanje oziroma nezaupanje, kjer pa tiči tudi eden glavnih razlogov, zakaj je srednja Italija razvila lokalno demokracijo in podjetniško ekonomijo uspešnejše kot jug in kot sever Italije.

Medsebojno zaupanje Fisher in Elis (1990) vidita kot karakterno lastnost vsake uspešne skupine, ki sprejema skupne odločitve in se trudi za doseganje skupnih ciljev. Brez zaupanja med člani določene skupine bi bila njihova uspešnost vprašljiva. Opozarjata, da je treba biti previden pri sami definiciji zaupanja. V ospredju samega zaupanja je namreč odnos – razmerje med člani in ne obnašanje članov. Zaupanje tudi ni enosmerno, temveč poteka v vseh smereh, vključujoč vse člane skupine. Njuno trditev pojasnujeta na konkretnem primeru, ko pravita, da: »Če A zaupa B, vendar B ne zaupa A, potem ne moremo govoriti o zaupanju, ki bi dajal pomen njunemu razmerju.« (Fisher; Elis, 1990:28)

Iz tega sledi, da je za razvoj uspešnega, medsebojnega zaupanja, potreben čas, nekakšen proces. Zaupanje ne more zrasti kar tako skozi noč, temveč so potrebni čas, skupna preteklost, pozitivna pričakovanja med člani skupine itd. Ko se takšno zaupanje ustvari, je mogoče govoriti o zmožnosti doseganja skupnih ciljev.

3.1.2.1 Opredelitev zaupanja

Zaupanje je po Igličevi (2004) pričakovanje na strani A-ja da bo B v situaciji X naredil Y. Na akterjevo zaupanje pa v največji meri vplivata socialno okolje in njegova ocena, v kolikšni meri je to okolje zaupanja vredno. Igličeva razlikuje med tremi tipi zaupanja: napovednim, altruističnim in optimističnim.

1. Napovedno zaupanje (Coleman 1990, Hardin 1993, 1996, 2001) je zaupanje, utemeljeno na pričakovanju o bodočem ravnanju drugih. Ker naše vedenje o bodočem ravnanju drugih mnogokrat ni popolno, jim moramo zaupati. Tako je odločitev, da bomo zaupali, rezultat bolj ali manj racionalnega premisleka v konkretni situaciji. Hkrati pa na posameznika poleg stopnje gotovosti glede bodočega ravnanja drugih vpliva tudi ocena škode, ki bi jo posameznik utrpel v primeru zlorabe zaupanja. Tako Coleman (1990:99) meni, da se akter odloči, da bo zaupal drugemu, če je razmerje med verjetnostjo, da zaupanje ne bo zlorabljeno, in verjetnostjo, da bo prišlo do zlorabe, višje kot razmerje med tem, kaj lahko izgubi, in tem, kaj lahko z zaupanjem pridobi.

2. Mansbridge (1999) kot alternativo napovednemu zaupanju predlaga altruistično, kjer akter pokloni zaupanje kot darilo drugemu, čeprav mu zdrava pamet narekuje določeno stopnjo previdnosti. Razlogov, zakaj se akter tako odloči kljub verjetnostnemu razmisleku, je več. Najpomembnejši je ta, da z zavestnim sprejemanjem tveganja akter spremeni potencialno sovražno interakcijo v kooperativno. Drugi razlog, ki ga avtor omenja, je ta, da je treba z drugimi ravnati tako, kot bi sami želeli, da ravnajo z nami. V obeh primerih pa gre za ravnanje, ki izhaja iz prepričanja o tem, kaj je dobro in kaj je slabo za medosebne odnose, v čemer se kaže moralna nota altruističnega zaupanja. Prednost takšnega zaupanja pa je v tem, da naj bi omogočalo lažje vzpostavljanje zaupanja med ljudmi, ki so sicer tujci oziroma se med seboj ne poznajo.

3. Za zaupanje, ki ga Hardin (1993) imenuje optimistično, Yamagishi in Yamagishi (1994) pa kognitivna napaka, velja, da ljudje namreč bolj zaupajo kot bi bilo pričakovati na podlagi objektivne ocene tveganja. Tako altruistično zaupanje kot optimizem in empatija nasploh vodijo v zaupanje tam, kjer tega ne bi pričakovali, le da gre enkrat za karakterno lastnost, drugič za bolj ali manj stabilen odnos ljudi do socialnega okolja in tretjič za zavestno

ravnanje. Kot kažejo empirične ugotovitve, optimizem sestavljajo pričakovanje, da bo prihodnost boljša kot preteklost; prepričanje, da imamo vpliv na svoje okolje in da lahko kot posamezniki pripomoremo k njegovemu izboljšanju; ter zadovoljstvo s socialnim omrežjem (Uslaner 2003). Optimizem je povezan tudi s posameznikovim zadovoljstvom z življenjem na splošno, zadovoljstvom z delovnim mestom, zadovoljstvom z materialnim standardom, prav tako pa povzema naše izkustvo z nadzorom, ki ga imamo nad svojim življenjem v smislu »v življenju se da stvari spremeniti«. Optimist je zadovoljen z življenjem in verjame, da se svet spreminja na bolje tudi z njegovo pomočjo. Pri posamezniku se optimizem pomembno oblikuje v zgodnjih letih in ga spremlja skozi njegovo celotno življenje. Le-ta pa se v manjši meri lahko spremeni zaradi kasnejših dogodkov ali izkustev.

Za raziskovalce je še posebej pomembno t.i. generalizirano zaupanje, t.j. zaupanje v druge na splošno. Na eni strani naj bi tako generalizacijo zaupanja omogočala prav pričakovanja, ki temeljijo na pravičnosti v smislu enake obravnave, po drugi strani pa je generalizirano zaupanje možno razumeti kot enega izmed mehanizmov vzpostavljanja zaupanja.

3.1.3 Socialna omrežja in socialni kapital

Mandićeva in Hlebčeva (2005) ob bok zaupanju kot enemu izmed ključnih razvojnih dejavnikov postavljata socialna omrežja. Kot ugotavljata avtorici, se z obravnavanjem socialnih omrežij in elementov zaupanja pozornost s formalnih institucij prenaša na še zlasti vmesni prostor med formalnimi institucijami in zasebno sfero. Takšen prostor je pomemben predvsem kot vmesni prostor klasičnih domen kakovosti življenja (formalno-institucionalna sfera javnih politik na področju zdravstva, izobraževanja, socialne varnosti ipd.) in na drugi strani zasebnim, vsakdanjim življenjem posameznika. »V tem prostoru delujejo raznolika socialna omrežja, ki jih lahko razumemo kot okvir, v katerem posamezniki, sami ali v skupinah, upravljajo s kakovostjo življenja.« (Mandić in Hlebec; 2005)

Raziskovanje socialnih omrežij v Sloveniji se umešča v pozna osemdeseta leta prejšnjega stoletja (Iglič, 1988), takrat poimenovana še t.i. »socialne mreže«. Igličeva je takrat socialno mrežo definirala kot akterjevo socialno okolje, ki je določeno z množico enot (te enote so lahko posameznik ali skupina), ki jih povezujejo socialne vezi.

Socialno omrežje danes po novejši opredelitvi vključuje relativno stabilne vezi, ki jih posameznik vzdržuje s svojim socialnim okoljem. Te vezi so lahko realizirane v smislu, da posamezniku v trenutku merjenja omogočajo dostop do različnih resursov (pomoči v gospodinjstvu, informacij, denarja itd.) ali ga povezujejo v organizacijske kontekste (v

prostovoljne organizacije ali delovno okolje) ali pa zadovoljujejo njegove potrebe po intimnosti in družabnosti. (Iglič, 2001)

Gilchristova (2004) omrežja obravnava kot način organizacije posameznikov, ki delujejo znotraj omrežja na osnovi sodelovanja. Ta omrežja omogočajo, da se viri in informacije izmenjujejo ter delijo preko meja organizacij in da delujejo na podlagi skupnih vrednot in neformalnih razmerij, ki temeljijo na principu vzajemnosti. Kot najpomembnejša za obstoj omrežij omenja komunikacijo, saj se informacije znotraj omrežja spremenijo do te mere, da se približajo posamezniku in mu tako omogočajo razumevanje konkretne situacije. Avtorica pravi, da se skozi komunikacijo znotraj omrežja gradi občutek kolektivne identitete in skupnosti, kar pa je osnova za kolektivno delovanje. Velik pomen pripisuje tudi razmerjem, ki temeljijo na medsebojni podpori in katera so, kot pravi Gilchristova, nujen predpogoj za začetek kolektivnega delovanja: »... omrežja pomagajo ljudem, da se učijo na izkušnjah drugih, artikulirajo osebne probleme kot skupna vprašanja in se organizirajo za kolektivno akcijo.« (Gilchrist 2004:49 v Mandić in Hlebec, 2005:267)

Prav tako prinaša analiza socialnih omrežij novo dimenzijo v razpravo o socialnem kapitalu. Študije socialnega kapitala govorijo o posledicah, ki jih ima več ali manj le-tega v neki družbi na ekonomsko in politično življenje. Vendar pa analiza omrežij opozarja, da ljudje nimajo več ali manj socialnega kapitala, temveč so vpeti v različne tipe socialnih omrežij (Iglič, 2004).

S socialnim kapitalom iz omrežij je tako povezanih kar nekaj pridobitev (Lin, 2001:6 v Jeriček, 2004: 77):

- pretok informacij: posameznik iz omrežij pridobiva koristne informacije, ki drugače niso dosegljive,
- vpliv oziroma kontrola: če posameznik pripada več skupinam, ki se med seboj ne poznajo, ima posameznik možnost kontrole nad pretokom informacij,
- socialna kredibilnost: posameznik na podlagi pripadnosti določeni skupini pridobi kredibilnost – zaupanje in na podlagi tega pridobi vire, ki jih drugače ne bi,
- okrepitev posameznikove identitete: ker posameznik pripada določeni skupini – omrežju, pridobi na veljavi v družbi. Ker je član skupine, ima možnost pridobiti vire iz te skupine in tudi določen status.

Pomembni za socialna omrežja in eden od njihovih sestavin so odnosi/vezi med posamezniki. Za lokalne skupnosti (soseske) so tako značilna razmerja »face to face«, ki so

bolj diferencirana, hierarhizirana, odvisna od raznovrstnosti udeležbe itd. Družbene vezi so odvisne od občutka pripadnosti, vrste razmerij, gostote osebnih stikov; pomembno vlogo pa igrajo tudi interesi in želje v skupnosti, ki ključno vplivajo na razmerja, zaradi katerih se ljudje združujejo (Pečar, 1991). V sodobnosti, kjer imamo opravka s številnimi spremembami (urbanizacija, večja mobilnost, nove tehnologije, internet) se spremembe kažejo tako v drugačnem načinu življenja ljudi kot v spremenjeni vlogi razmerij med ljudmi (manjšanje družbenih vezi, anonimnost, individualizem in tekmovalnost). Tako Giddens (1991 v Filipovič; 2006) pravi, da ljudje postajajo vedno bolj zahtevni kar zadeva razmerij, saj se, ko jim ta ne ugajajo več, zatečejo k novemu. Gergen (1991 v Filipovič; 2006) gre v razlagi odnosov še dlje in trdi, da bodo ljudje zaradi želje po iskanju vedno novih razmerij posledično vedno manj povezani s sosedi in navezani na sosesko. Kot meni Filipovič (2006), naj bi zgoščanje prebivalcev znotraj urbanih okolij pripeljalo do vedno večjega števila površnih medčloveških kontaktov, na drugi strani pa nekateri avtorji opozarjajo, da je takšno poudarjanje pretirano. Številni namreč menijo, da sosedstva kot taka vendarle ne izgubljajo na pomenu, prav tako po mnenju Moserja (2002 v Filipovič, 2006) stanovanjsko okolje še zmeraj predstavlja pomemben prostor socialne integracije in prav tako se povečuje pomen druženja v okviru skupnosti. Na pomembnost t.i. neformalnega druženja, npr. druženja s sosedi, je opozoril tudi Putnam (2000), ki je neformalnost družbenih povezav videl kot dobro investicijo v socialni kapital. »Medsebojni stiki so osnova socialnega kapitala in so hkrati izraz povezanosti soseske.« (Putnam v Filipovič, 2006)

Putnam je v raziskavi General Social Survey (od leta 1974 do leta 1998) ugotovil, da je »preživljanje družabnih večerov s svojimi sosedi« med Američani precej padlo. V primerjavi z letom 1950 so sosedske vezi leta 1990 padle za več kot polovico. Sosedske vezi so bile tudi ene izmed prevladujočih tipov vezi in bile pomembne za vpetost članov v sosesko tudi v raziskavi, ki jo je opravljal Wellman (1979) v Torontu med t.i. »East Yorkers«, ki je tedaj veljala za eno izmed najbolj solidarnih območij, sestavljeno predvsem iz zgornjega delovnega in nižjega srednjega razreda in iz pretežno britansko-kanadskih prebivalcev.

3.1.4 Omrežje kot skupnost

Omrežja pa je mogoče pozitivno umestiti v raziskovanje skupnosti. Mnoga omrežja, ki jih povezujejo zaupanje in norme recipročnosti, so dejansko skupnosti. Skupnosti se ne more več jemati le kot del zasebnega prostora. Številne empirične študije namreč kažejo, da so pomembne za ekonomijo, izobraževanje, politiko, zdravje, majhno stopnjo kriminaliteto itd,

skratka, da pomembno prispevajo k temu, kar je javno dobro in kvaliteta življenja v ožjem in širšem pomenu.

Sicer pa so danes pomeni »skupnosti« precej raznoliki. V družboslovnih znanostih se o skupnostih govori kot o socialnih sistemih - o stalno integrirajočih skupinah posameznikov, ki tvorijo celoto. Lastnosti, ki bi še najbolj opisale skupnost, so: trajne interakcije, občutek pripadnosti, aktivna udeležba članov, skupni cilji, zavedanje problemov in skupno reševanje teh (Jeriček, 2004). Bahovec (2005) vidi skupnost poleg naštetega tudi kot skupino ljudi, ki živijo na določeni geografski lokaciji in se do neke mere identificirajo s skupnim bivanjem, med ljudmi pa obstajajo vezi, tako osebne kot neosebne, kot formalne in neformalne. Za primer takšnih skupnosti se pogosto omenja razne lokalne skupnosti ter soseske, znotraj katerih je bilo opravljeno moje terensko raziskovalno delo.

»Soseska je primarno okolje, v katerem se odvija vsakdanje življenje posameznika in pomembno vpliva na to življenje s svojimi arhitekturnimi in drugimi značilnostmi. Hkrati pa življenje v soseski vpliva tudi na njen fizičen izgled – predvsem skozi aktivno udeležbo prebivalcev soseske pri njenem vzdrževanju in obnavljanju, čiščenju, ipd. Soseska tako ni le neko območje z določenimi arhitekturnimi značilnostmi, ampak se na slednje navezujejo tudi različni družbeni procesi, ki jo (pre)oblikujejo.« (Filipović, 2006:2)

Socialni kapital je izrednega pomena, ko je govora o soseskah, saj skozi kooperacijo in medsebojno zaupanje ljudi omogoča tako večje zadovoljstvo posameznikov kot višjo kakovost bivanja.

O t.i. modelu »well-connected community« (dobro povezana skupnost) kot o najpomembnejšem vidiku skupnosti piše Gilchristova (2004). Njen model je pomemben in uspešen, saj zajema neformalna omrežja med ljudmi, skupinami in organizacijami, ki predstavljajo ključno dimenzijo našega življenja. Pomemben je zlasti za razvoj skupnosti, ki ljudem znotraj omrežja omogočajo kooperacijo in komunikacijo drug z drugim. Seveda se znotraj takšnih omrežij implicirajo določena pričakovanja kot so: lojalnost, opora, družbena kohezija in afirmacija. Kot pomembna dimenzija posameznikove identitete in občutka pripadnosti se omenja lokalnost. Med pozitivne lastnosti lokalnega življenja naj bi tako sodile solidarnost, vzajemno sodelovanje in način, s katerim ljudje kooperirajo v vsakdanjem življenju. Tako imajo odnosi med sosedi, prijatelji, kolegi in celo bežnimi znanci nekakšno pozitivno vrednost tako za posameznika kot za družbo v celoti. Med drugim pomagajo posameznikom, da se lažje soočajo z lastnimi težavami in s katastrofami, hkrati pa se ustvarja

nek kolektivni duh oziroma kolektivna identiteta na nivoju skupnosti, ki ustvarja pogoje za kolektivno akcijo.

3.1.5 Kooperacija in zadovoljstvo

Bistvo socialnega kapitala je v tem, da je pomemben predvsem z vidika svojih funkcij, pojavlja se kot resurs, ki prispeva h koordinaciji.

Socialni kapital skozi omrežja, zaupanje ter norme omogoča boljše sodelovanje in učinkovitejše doseganje skupnih ciljev. Zaradi tega je mogoče tudi o socialnem kapitalu govoriti kot o »kolektivni dobrini«, kot ga imenujeta Dragoš in Leskošek (2003 v Filipović, 2006). Vrednost te se najbolj izkaže ravno takrat, ko je koristen za celotno skupnost in ne le za nekaj posameznikov.

To v praksi pomeni, da se med člani omrežja v prvi vrsti ustvari medsebojno zaupanje, da se med njimi vzpostavijo odnosi vzajemnosti, ki imajo za končno posledico kooperacijo. To sodelovanje pa je tisto, ki privede do realizacije skupnih interesov in ciljev (npr. prenove, izboljšanje okolice, infrastrukture), v končni fazi pripelje tudi do splošnega zadovoljstva članov skupnosti.

4. EMPIRIČNI DEL

V empiričnem delu bom predstavila raziskavo, ki sem jo opravila s pomočjo anketnih vprašalnikov (anketni vprašalnik je v prilogi). Raziskavo sem opravila v blokih, ki sem ju poimenovala v nadaljevanju kar bloka A in B - konkretno sem raziskovala omrežji stanovalcev dveh stanovanjskih blokov, ki sem ju izbrala z namenom, da bi se pri končnih ugotovitvah pokazali kontrasti. Prvega sem izbrala zaradi osebne vpletenosti, saj v njem prebivata stara starša, zaradi česar je moj dostop do zbiranja podatkov potekal hitro in brez kakršnihkoli težav. Ni odveč omeniti, da zelo dobro poznam vse stanovalce, kar je zagotovo pripomoglo k podajanju sklepnih ugotovitev. Drugi stanovanjski blok je bil nekakšna logična izbira, saj sem ga izbrala z namenom, vedoč, da v njem prebivajo stanovalci, ki se že po demografskih spremenljivkah razlikujejo od stanovalcev prvega bloka, prav tako pa sem tudi za ta blok izkoristila osebno poznanstvo, s pomočjo katerega sem lažje prišla do podatkov. Sprva bom opisala rezultate posameznega bloka, na koncu pa bom preverjala hipoteze in predstavila primerjavo med obema blokoma, k čemur bo sledil sklep.

4.1 MERJENJE

Anketni vprašalnik je bil sestavljen na 5 tematskih sklopov.

1) Socialna struktura

Uporabila sem naslednja vprašanja, ki so merila:

- spol (M ali Ž)
- starost : »Katerega leta ste bili rojeni?«
- stopnja izobrazbe: »Katero stopnjo izobrazbe ste dosegli?«
- čas, kako dolgo anketiranec živi v tem kraju: »Koliko časa že živite v tem kraju?«
- čas, kako dolgo že živi na tem naslovu: »Koliko časa že živite na tem naslovu?«

Pri zadnji dveh vprašanjih so bile ponujene naslednje opcije za čas bivanja v kraju in na naslovu: »manj kot 2 leti«, »3-4 leta«, »5-6 let«, »7-8 let«, »9-10 let« in »več kot 10 let«.

2) Socialni kapital

V tem sklopu sem merila zaupanje in socialna omrežja. Zaupanje sem merila z vprašanji, ki jih je formuliral Rosenberg (1956) in s katerimi se povečuje zanesljivost merjenja zaupanja:

- »Ali menite, da lahko večini ljudi zaupamo ali pa je treba biti z ljudmi zelo previden?«,

- »Ali menite, da si ljudje večinoma prizadevajo pomagati drugim ali pa večinoma skrbijo predvsem zase?«
- »Ali menite, da bi vas večina ljudi skušala izkoristiti, če bi imela za to priložnost, ali pa bi z vami ravnala pošteno?«

Vsa omenjena vprašanja so merjena na lestvici od 0 do 10. Poleg zanesljivosti merjenja pa je pomembna tudi veljavnost merjenja, pri čemer nas zanima zaupanje v tujce in anonimne druge (Iglič 2004). Na tem mestu sem anketirancem zastavila vprašanje, v kolikšni meri zaupajo naslednjim skupinam ljudi (na lestvici od 0 do 10): svoji družini in sorodnikom, sosedom, prijateljem, sodelavcem, znancem v društvih in organizacijah, ljudem na ulici in drugim narodom.

Vprašanja o socialnih omrežjih so merila predvsem na nudenje socialne opore ob različnih življenjskih situacijah. Tako sem postavila naslednja vprašanja:

- »Recimo, da ste potrti, depresivni, žalostni in bi se radi o tem z nekom pogovorili. Na koga bi se v tem primeru najprej obrnili in na koga bi se obrnili kot drugega?«
- »Nekaterih del človek ne more opraviti sam. Lahko se zgodi, da potrebujete nekoga, ki bi vam pomagal pri težjih hišnih opravilih ali pri premikanju pohištva in podobnih rečeh. Na koga bi se ...?«
- »Recimo, da imate gripo ali kakšno drugo obliko bolezni. Potrebujete pomoč v gospodinjstvu, hišnih opravilih in podobnih rečeh. Na koga bi se ...?«

Pri vseh sem ponudila naslednje možnosti ljudi: »moža/ženo/partnerja«, »ožjega sorodnika«, »kakega drugega sorodnika«, »najboljšega prijatelja«, »kakega drugega znanca/prijatelja«, »sosed«, »sodelavca«, »nekoga, ki bi mu plačal za pomoč«, »nikogar« in »koga drugega«.

3) Kooperacija

V tem sklopu me je zanimalo, kako anketiranci med seboj sodelujejo (uspešno ali neuspešno), kar sem merila z naslednjimi vprašanji:

- »Ali ste v zadnjih 12 mesecih skušali storiti karkoli, da bi izboljšali razmere v stanovanjskem bloku, v katerem živite?« (možnost odgovora DA in NE)
- »Ali so bila vaša prizadevanja v glavnem uspešna?« (možnost odgovora DA, NE in ŠE NE MOREM OCENITI)
- »Kaj je bilo tisto, kar ste skušali ukreniti?« (možnost odprtega odgovora)

4) Soseska

- »Kako močno ste navezani na okolje, v katerem živite? Kako navezani ste na a) sosesko in b) sosede oz. stanovalce?« (lestvica od 0 do 10)
- »Kakšni sosedski odnosi so vam ljubši?« Naslednje opcije:
 - Da sosedje kar sami od sebe pridejo na obisk.
 - Da sosedje pridejo na obisk, kadar so povabljeni.
 - Da imam odnose s sosedi zunaj, izven stanovanja.
 - Da se vsi držimo vsak za sebe, vsak se naj briga zase.
- »Če ne bi bilo nobenih omejitev (finančnih in še kakšnih drugih), menite, da bi še naprej živeli v tej soseski, kjer živite sedaj ali bi se morda preselili kam drugam ali pa bi ostali tukaj, le da bi se preselili v kakšno drugo stanovanje?«
 - Odšel bi v novo sosesko.
 - Ostal bi v tej soseski, le da v drugem stanovanju.
 - Ostal bi tukaj, kjer sem sedaj.
- »V kolikšni meri se strinjate z naslednjima trditvama?«
 - Soseska je prostor, kjer lahko ljudje z različnimi ozadji (z različnim načinom življenja, različnih starosti, različnimi hobiji ipd.) skupaj dobro delujejo.
 - Soseska je prostor, kjer si je možno najti prijatelje in prostor, za katerega velja, da kjer se ustvari sodelovanje med ljudmi (stanovalci/sosedi), se ustvari tudi zaupanje in obratno. (pri obeh lestvica od 0 do 10)

5) Zadovoljstvo

→ Zadovoljstvo anketirancev nasploh;

- »V kolikšni meri ste na splošno zadovoljni s svojim življenjem? Kam bi se vi uvrstili na lestvici od 0 do 10, pri čemer 0 pomeni, da ste zelo nezadovoljni, 10 pa, da ste zelo zadovoljni?«

→ Zadovoljstvo anketirancev z vidiki okolja, v katerem živijo;

- »Gledano na splošno, ali ste zelo zadovoljni, ne preveč zadovoljni ali sploh nezadovoljni z naslednjimi vidiki okolja, v katerem živite?«, pri čemer so odgovarjali za naslednje vidike: »kvaliteta javnih površin«, »dostopnost in kvaliteta javnega transporta«, »dostopnost trgovin, uradov, zdravstvene oskrbe in ostalih storitev« ter »varnost (varne šolske poti, kolesarske steze, razsvetljava ipd.)«.

→ Zadovoljstvo anketirancev z razmerami v stanovanjskem bloku;

- »Ocenite, v kolikšni meri ste bili v zadnjih 12 mesecih na splošno zadovoljni z razmerami v svojem stanovanjskem bloku? (lestvica od 0 do 10)«
- »Kaj vas je najbolj motilo?« (možnost odprtega odgovora)

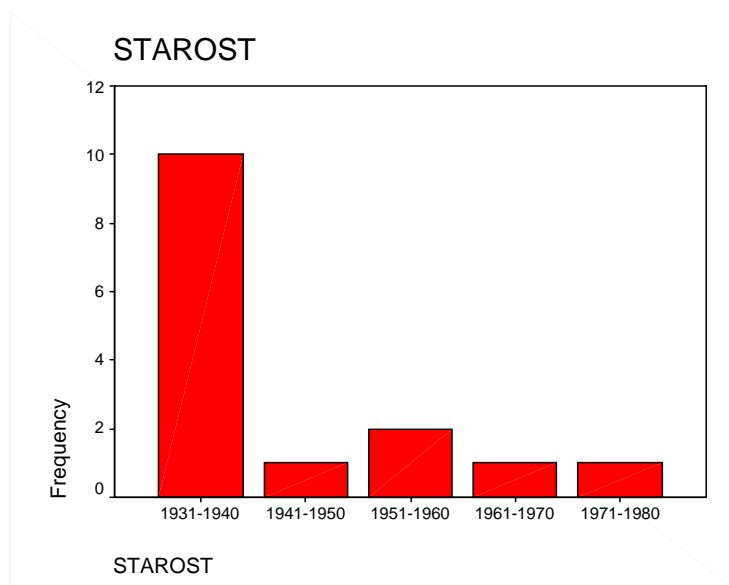
Po predstavitvi merjenja začenjam z analizo prvega bloka, bloka A.

4.2 BLOK A

Prvi blok je bil zgrajen leta 1962. V njem je 13 stanovanj, kjer živi 27 ljudi. Od tega je na anketni vprašalnik odgovarjalo 15 ljudi; 9 predstavnic ženskega spola in 6 predstavnikov moškega. Večina stanovalcev v tem bloku živi že od samega začetka, kar pomeni, da je večje število v bloku A starejših.

4.2.1 SOCIALNA STRUKTURA

Tabela 1: »Frekvenčna porazdelitev spremenljivke STAROST«

Največ anketiranih (10) je bilo rojenih med letoma 1931 in 1940, kar pomeni, da gre za stanovanjski objekt z večinoma starejšimi stanovalci.

Tabela 2: »Frekvenčna porazdelitev spremenljivke IZOBRAZBA«

	Št. anketiranih	Odstotki
Dokončana OŠ	2	13,3
Dokončana 2 ali 3 letna srednja šola	7	46,7
Dokončana 4 letna srednja šola	4	26,7
Dokončana višja šola	1	6,7

Dokončana visoka šola	1	6,7
Skupaj	15	100,0

Izmed vseh anketiranih je največ tistih z dokončano 2-letno ali 3-letno srednjo šolo, teh je 7, sledijo jim tisti z dokončano 4-letno srednjo šolo (4) in tisti z dokončano osnovno šolo (2). Eden ima dokončano višjo šolo in prav tako eden dokončano visoko šolo.

Tistih, ki v tem kraju živijo že več kot 10 let, je največ, podatek pa je isti tudi, ko gre za vprašanje bivanja na tem naslovu. Tako podatki kažejo, da večina – 14 anketirancev - na tem naslovu in v tem kraju živi že več kot 10 let, le ena oseba pa na tem naslovu in v tem kraju živi 5-6 let.

Tabela 3: »Frekvenčna porazdelitev spremenljivke KRAJ (Koliko časa že živite v tem kraju?)«

	Frequency	Percent
5-6 let	1	6,7
Več kot 10 let	14	93,9
Total	15	100,0

Tabela 4: »Frekvenčna porazdelitev spremenljivke NASLOV (Koliko časa že živite na tem naslovu?)«

	Frequency	Percent
5-6 let	1	6,7
Več kot 10 let	14	93,3
Total	15	100,0

4.2.2 SOCIALNI KAPITAL

4.2.2.1 Omrežja

Vprašanja o omrežjih so merila socialno oporo, pri tem pa me je zanimalo predvsem, kdo izmed naštetih oseb je tisti, na katerega bi se anketiranci najprej obrnili in na koga bi se obrnili kot drugega.

Tabela 5: »Na koga bi se v primeru potrnosti, ko bi rabili pomoč pri hišnih opravilih ali v primeru bolezni obrnili kot prvega?«

	Emocionalna podpora (da ste potrni, depresivni ali žalostni)	Pomoč pri hišnih opravilih	Pomoč v primeru bolezni
Mož/žena/partner	13	12	13

Ožji sorodniki	1	2	1
Kakšen drugi sorodniki	0	0	0
Najboljši prijatelj	1	0	0
Kakšen drugi prijatelj ali znanec	0	0	0
Sosed	0	0	1
Sodelavec	0	0	0
Nekdo, ki bi mu plačal za pomoč	0	1	0
Nikogar	0	0	0

Tabela 6: »Na koga bi se v istih primerih obrnili kot na drugega?«

	Emocionalna podpora (da ste potrti, depresivni ali žalostni)	Pomoč pri hišnih opravilih	Pomoč v primeru bolezni
Mož/žena/partner	0	0	0
Ožji sorodniki	14	13	12
Kakšen drugi sorodniki	0	1	0
Najboljši prijatelj	0	1	1
Kakšen drugi prijatelj ali znanec	0	0	0
Sosed	0	0	0
Sodelavec	0	0	0
Nekdo, ki bi mu plačal za pomoč	0	0	2
Nikogar	1	0	0

Kot je razvidno iz tabele, je upravičeno mogoče trditi, da večina anketirancev v vseh primerih najde oporo v svojem partnerju, čemer sledijo ožji sorodniki. Rezultati pravzaprav ne presenečajo, saj se tudi v literaturi (Dremelj, 2003) omenja, da glavni vir emocionalne opore predstavljajo partnerji, saj si z njimi, kot ugotavlja Cambell (1999 v Dremelj 2003), delijo podoben način življenja in skupne interese.

Prav tako se ljudje večinoma zatekajo v primeru raznih stisk predvsem na neformalne vire (torej ne na institucije ali kakšne druge oblike organizirane pomoči). Kot še ugotavlja Dremelj (2003) v svoji raziskavi, da pri neformalnih virih socialne opore več kot polovico članov omrežja predstavljajo sorodniki, med katerimi je glavni vir opore partner, drži tudi za moj primer.

4.2.2.2 Zaupanje

Tabela 7: »Ali menite, da lahko večini ljudi zaupamo ali pa je treba biti z ljudmi previden?«

	Frequency	Percent
6	3	20,0
7	3	20,0
8	6	40,0
9	2	13,3
Večini ljudi lahko zaupamo	1	6,7
Total	15	100,0

Pri tokratnem vprašanju je večina anketirancev (6) odgovorila, da lahko ljudem zaupajo na stopnji 8. Sledijo trije anketiranci, ki so se odločili za nižji stopnji (7 in 6). S stopnjo 10 oziroma z odgovorom, da lahko večini ljudi zaupamo, je odgovoril le en anketiranec, medtem ko sta dva anketiranca obkrožila stopnjo manj, torej 9. Nižjih stopenj, kot je razvidno iz tabele, ni izbral nihče. Povprečje je kar visoko, 7,66.

Tabela 8: »Ali menite, da si ljudje večinoma prizadevajo pomagati drugim ali pa večinoma skrbijo predvsem zase?«

	Frequency	Percent
4	2	13,3
5	2	13,3
6	3	20,0
7	2	13,3
8	4	26,7
9	2	13,3
Total	15	100,0

Največ anketirancev je pri naslednjem vprašanju izbralo stopnjo 8 (4 anketiranci), trije anketiranci so se odločili za stopnjo 6, enakovredno (vsepovsod po 2 anketiranca) pa so se odločili za stopnje 4, 5, 7 in 9. Nihče pa tokrat ni menil, da si večinoma ljudje prizadevajo pomagati drugim oziroma ni nihče izbral največje stopnje, t.j. 10. Povprečje je še zmeraj visoko, 6,66; vsaj glede na rezultate na nacionalnem vzorcu (Iglič, 2004).

Tabela 9: »Ali menite, da bi vas večina ljudi skušala izkoristiti, če bi imeli za to priložnost ali pa bi z vami ravnali pošteno?«

	Frequency	Percent
6	2	13,3

7	3	20,0
8	6	40,0
9	3	20,0
Total	14	93,3
Missing 99	1	6,7
Total	15	100,0

Tudi pri tem vprašanju se je največ anketirancev odločilo za stopnjo 8 (6 anketirancev), po trije anketiranci so obkrožili stopnji 9 in 7, najmanj pa jih je izbralo stopnjo 6 (2 osebi). Ena oseba pa je obkrožila odgovor »ne vem«. Nižjih stopenj (pod 6) ni tokrat izbral nihče, povprečje je zato kar visoko, 7,71.

Tabela 10: »Koliko zaupate naslednjim skupinam ljudi:??«

Koliko zaupate naslednjim skupinam ljudi:	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	Missing 99	Total
Svoji družini in sorodnikom	/	/	/	/	/	/	/	/	1	4	10	/	15
Sosedom	/	/	/	/	/	1	2	/	1	6	5	/	15
Prijateljem	/	/	/	/	/	/	3	/	1	4	7	/	15
Sodelavcem	/	/	/	/	/	/	/	5	4	1	/	5	15
Znancem v društvih in prostovoljnih organizacijah	/	/	/	/	1	2	1	1	3	2	/	5	15
Ljudem na ulici	/	/	/	1	2	5	4	/	/	/	/	3	15
Drugim narodom	/	/	/	1	4	2	2	1	/	1	/	4	15

Največ, 10 anketirancev zaupa svoji družini in sorodnikom v celoti. Štirje anketiranci jim zaupajo na stopnji 9 in en anketiranec na stopnji 8. Povprečje je jasno, zelo visoko, 9,6.

Tudi sosedom v bloku A v precejšnji meri anketiranci zaupajo. Največ (6) jih zaupa na stopnji 9, pet anketirancev jih zaupa v celoti (na stopnji 10), sledijo stopnje zaupanja 6, 5 in 8. Povprečje je tudi tukaj visoko, 8,6.

Prijateljem v celoti zaupa največ anketirancev (7). Sledijo stopnje zaupanja 9 (4 anketiranci), 6 (3 anketiranci) in eden, ki prijateljem zaupa na stopnji 8. Prav tako je povprečje tudi tu visoko, 8,8.

Sodelavcem zaupajo manj. Največ je anketirancev, ki sodelavcem zaupajo na stopnji 7 (teh je bilo 5), sledi stopnja 8 (4 anketiranci) in stopnja 9 (1 oseba). Pet anketirancev je bilo neodločenih. Na tem mestu je morda treba poudariti starost anketirancev, ki so v večini vsi upokojeni in kar pomeni, da dela več ne opravljajo – torej stikov s sodelavci več niti nimajo v tolikšni meri, kot so jih imeli morda nekoč. Povprečje je nižje, 7,6.

Največ pa znancem v društvih zaupa na stopnji 8 (trije anketiranci), sledijo stopnje 9 in 5 (dva anketiranca) ter 4, 6 in 7 (vse po eden). Pet anketirancev je bilo neodločenih. Zaupanje se je znižalo, povprečje je zato nižje, 6,9.

Ljudem na ulici zaupajo v manjši meri kot v nekaterih skupinah prej. Največ anketirancev (5) jim napol zaupa (stopnja 5), nekaj več na stopnji 6 (4), sledi stopnja 4 (2). Trije anketiranci so bili neopredeljeni. Najnižje povprečje je ravno pri tej skupini ljudi, 5,0.

Anketiranci bloka A pa drugim narodom v primerjavi s prejšnjimi skupinami najmanj zaupajo. Štirje anketiranci so bili neopredeljeni. Tako je največ anketirancev (4) drugim narodom zaupalo komaj na stopnji 4, medtem ko je najmanj tistih, ki jim bolj ali manj zaupajo. Povprečje tu je prav tako nizko, 5,18.

4.2.3 KOOPERACIJA

Tabela 11: »Ali ste v zadnjih 12 mesecih skušali storiti karkoli, da bi izboljšali razmere v stanovanjskem bloku, v katerem živite?«

	Frequency	Percent
DA	7	46,7
NE	8	53,3
Total	15	100,0

Izmed vseh anketiranih jih je bilo 7 takšnih, ki so skušali nekaj storiti, da bi izboljšali razmere. Ostalih osem ni storilo ničesar.

Tabela 12: »Ali so bila vaša prizadevanja v glavnem uspešna?«

	Frequency	Percent
DA	2	13,3
NE	1	6,7
ŠE NE MOREM OCENITI	4	26,7
Total	7	46,7
Missing 99	8	53,3
Total	15	100,0

Kot je razvidno iz tabele, sta bila dva anketiranca pri ukrepanju uspešna, eden ni bil, štirje pa še svojih prizadevanj ne morejo oceniti.

Ker sem bila radovedna, me je zanimalo, kaj je bilo tisto, kar so skušali ukreniti, da bi izboljšali razmere, ki jih motijo. Ponudila sem prostor za odprte odgovore, kar so nekateri izkoristili, nekateri pa ne.

Ponovno dobesedno navajam odgovore, ki so jih nekateri zapisali in kažejo na socialni kapital:

- »ugotoviti, zakaj se plačuje toliko za ogrevanje«,
- »spodbuditi nekatere sosede, da sodelujejo pri urejanju in čiščenju bivalnega okoliša; predvsem pa več solidarnosti med stanovalci«,
- »nekonfliktnost« in
- »medsebojni odnosi, dogovori, prijazna beseda«.

4.2.4 SKUPNOST

Naslednji sklop vprašanj je meril navezanost stanovalcev bloka A na njihovo sosesko in njihovo dožemanje »dobrih« sosedskih odnosov.

Tabela 13: »Kako močno ste navezani na okolje, v katerem živite? Kako močno ste navezani na ...?«

Kako navezani ste na ...	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	Zelo sem navezan	Total
Sosesko, v kateri živite	/	/	/	/	1	1	3	4	2	3	1	15
Stanovalce v vašem bloku	/	/	/	/	/	/	1	4	2	7	1	15

Glede navezanosti na sosesko oziroma naselje, v katerem anketirani živijo, jih je največ (4) obkrožilo stopnjo 7, kar pomeni, da niso zelo navezani, ampak so nekje na sredini. Malo manj se jih je odločilo za stopnjo 6 (3), prav tako je isto število izbralo stopnjo 9, ostali pa so obkrožili različno. Le ena oseba je zelo navezana na to sosesko. Povprečje je 7,2.

Zanimiva je navezanost na sosede/stanovalce. Ta je močnejša. Kar 7 anketirancev je na svoje sosedstvenost precej navezanih (stopnja 9). Štirje anketirani so malo manj navezani (na stopnji 7). Ponovno je samo ena oseba, ki je na sosedstvenost zelo navezana (stopnja 10). Povprečje je 8,2.

Tabela 14: »Kakšni sosedski odnosi so vam ljubši?«

	Frequency	Percent
Sosedje kar sami od sebe pridejo na obisk.	8	53,3
Sosedje pridejo na obisk, kadar so povabljeni.	7	46,7
Da imam odnose s sosedi zunaj, izven stanovanja.	/	0
Da se vsi držimo za sebe, vsak se naj briga zase.	/	0
Total	15	100,0

Zanimivo pri tem vprašanju je, da se jih je večina odločila za prvi dve možnosti, torej da sosjedje kar sami od sebe pridejo na obisk oziroma, da pridejo na obisk, kadar so povabljeni. Nihče pa ni izbral ostalih dveh možnosti.

Tabela 15: »Če ne bi bilo nobenih omejitev (finančnih in še kakih drugih), menite, da bi še vedno živeli v tej soseski, kjer živite sedaj ali bi se morda preselili kam drugam ali pa bi ostali tukaj, le da bi se preselili v kakšno drugo stanovanje?«

	Frequency	Percent
Odšel bi v novo sosesko.	3	20,0
Ostal bi v tej soseski, le da v drugem stanovanju.	6	40,0
Ostal bi tukaj, kjer sem sedaj.	6	40,0
Total	15	100,0

Večina anketiranih bi v tej soseski ostala, četudi za njihovo selitev ne bi bilo nikakršnih omejitev, s tem, da bi jih 6 ostala točno tu, kjer so sedaj, 6 pa bi samo zamenjalo stanovanje. Trije anketiranci bi odšli v novo sosesko.

Ob koncu sta sledili še trditvi, povezani s sosedstvom, kjer me je zanimalo zgolj strinjanje ali nestrinjanje stanovalcev bloka A s slednjima.

Tabela 16: »Soseska je prostor, kjer lahko ljudje z različnimi ozadji (z različnim načinom življenja, različnih starosti, različnimi hobiji itd.) skupaj dobro delujejo.«

	Frequency	Percent
5	1	6,7
6	3	20,0
7	4	26,7
8	2	13,3
9	3	20,0

10	2	13,3
Total	15	100,0

S to trditvijo se jih večina (4) strinja nekje na sredini, na stopnji 7, v celoti pa se z njo strinjata samo dve osebi. Povprečje je kar visoko, 7,6.

Tabela 17: »Soseska je prostor, kjer si je možno najti prijatelje in prostor, za katerega velja, da kjer se ustvari sodelovanje med ljudmi, se ustvari tudi zaupanje in obratno.«

	Frequency	Percent
4	1	6,7
5	/	0
6	1	6,7
7	3	20,0
8	4	26,7
9	4	26,7
10	2	13,3
Total	15	100,0

Z zadnjo trditvijo se strinja več ali manj večina anketirancev (od stopnje 8 – 10). Povprečje je tako 8. Pomen sosesk v pozitivnem smislu stanovalcem bloka A, gledano na rezultate, ni tuj.

4.2.5 ZADOVOLJSTVO

Tabela 18: »V kolikšni meri ste na splošno zadovoljni s svojim življenjem?«

	Frequency	Percent
7	3	20,0
8	3	20,0
9	3	20,0
Zelo sem zadovoljen	6	40,0
Total	15	100,0

Na vprašanje o zadovoljstvu s svojim življenjem na 10-stopenjski lestvici (od 0-10), je največ anketirancev (6) odgovorilo, da so zelo zadovoljni s svojim življenjem (pri številki 10), sledijo pa jim stopnje 9, 8 in 7 (po trije anketiranci). Povprečje je visoko, 8,8.

Tabela 19: »Gledano na splošno, ali ste zelo zadovoljni, ne preveč zadovoljni ali sploh nezadovoljni z naslednjimi vidiki okolja, v katerem živite?«

Ali ste zadovoljni z ...	a) kvaliteto javnih površin	b) dostopnostjo in kvaliteto	c) dostopnostjo uradov, trgovin,	d) varnostjo (varne šolske
--------------------------	-----------------------------	------------------------------	----------------------------------	----------------------------

		javnega transporta	zdravstvene oskrbe in ostalih storitev	poti, kolesarske steze, razsvetljava ipd)
Zelo zadovoljen	/	2	4	4
Precej zadovoljen	5	10	9	3
Ne preveč zadovoljen	8	3	2	8
Sploh nisem zadovoljen	2	/	/	/
Total	15	15	15	15

Večina anketirancev ni preveč zadovoljna s kvaliteto javnih površin (8), malo manj (5) jih je precej zadovoljnih.

Z dostopnostjo in s kvaliteto javnega transporta je večina anketirancev precej zadovoljna (10), nekoliko manj pa ne preveč zadovoljnih (3).

Tudi s tem vidikom okolja, v katerem živijo anketiranci, so le-ti v večini odgovorov precej zadovoljni (9). Nekaj manj anketiranih (4) je zelo zadovoljnih, še manj (2) pa ne preveč.

Z varnostjo večina anketirancev ni preveč zadovoljna (8). Nekaj manj jih je s tem vidikom zelo zadovoljnih (4).

Tabela 20: »Ocenite, v kolikšni meri ste bili v zadnjih 12 mesecih na splošno zadovoljni z razmerami v vašem stanovanjskem bloku?«

	Frequency	Percent
3	1	6,7
4	/	0
5	/	0
6	/	0
7	2	13,3
8	2	13,3
9	5	33,3
Zelo sem bil zadovoljen	5	33,3
Total	15	100,0

Večina anketirancev je bila z razmerami v zadnjih 12 mesecih zelo zadovoljnih (5 anketirancev). Isto število anketirancev je bilo prav tako zadovoljnih na stopnji nižje, t.j. na 9. Samo ena oseba z razmerami ni bila preveč zadovoljna, obkrožila je stopnjo 3. Povprečje je na visoki stopnji, 8,5.

Naslednje vprašanje je bilo odprtega tipa (»Kaj vas je najbolj motilo?«), kar pomeni, da so anketiranci (predvsem tisti, ki z razmerami v stanovanjskem bloku niso povsem zadovoljni)

sami napisali, kaj jih moti. Izmed 15 anketiranih, jih je **8** napisalo kaj jih je najbolj motilo v zadnjih 12 mesecih. Dobesedno navajam odgovore, ki govorijo o socialnem kapitalu oziroma bolje rečeno – pomanjkanju tega;

- »zračenje stanovanja na hodnik«,
- »zračenje stanovanja na stopnišče«,
- »če se jim zdi kaj narobe v bloku, da ne povejo človeku v obraz«,
- »ogrevanje«,
- »izmikanje nekaterih sosedov pri urejanju in čiščenju bivalnega okoliša«,
- »nesodelovanje nekaterih sosedov pri urejanju in čiščenju bivalnega okolja kljub podpisu«,
- »neodgovornost pri čiščenju okolja« in
- »nismo enotni pri čiščenju okolja«.

4.2.6 Ugotovitve analize bloka A

Celotna slika bloka A razkriva dokaj pozitiven odsev sosedskih odnosov, zaupanja med stanovalci in generaliziranega zaupanja nasploh in močno socialno oporo, ki je najpogostejša prav po sorodstvenih vezeh.

- A) Glede na socialno strukturo stanovalcev bloka A najbolj bode v oči starostna struktura. Podatki namreč kažejo, da je večina stanovalcev pripadnikov starejše generacije, rojenih med letom 1931 in 1940. V tem bloku je mogoče torej na grobo govoriti o pretežno starostnikih. Pri izobrazbeni strukturi stanovalcev je najpogostejša stopnja izobrazbe 2-letna ali 3-letna dokončana srednja šola. Po času, merjenem v številu let, večina stanovalcev živi tako na istem naslovu kot v istem kraju že dlje časa (več kot 10 let).
- B) Pri raziskovanju socialnega kapitala sprva pri proučevanju socialnih omrežij stanovalcev je ugotovitev ta, da skoraj vsem socialno omrežje predstavljajo partner in družina ter ožje sorodstvo. S tem se potrди ugotovitev Iglčeve (2001), ko pravi, da sosedstvo ni tako trdno kot sorodstvo, ter da so za Slovenijo v največji meri značilna privatizirana omrežja, kjer poglavitno vez predstavljajo prav najožji sorodniki in člani nuklearne družine, ki stanovalcem nudijo največ ali pa vso socialno oporo; »...socialna opora kot manjši segment celotnega socialnega omrežja, kamor se posameznik lahko obrne in obrača po pomoč.« (Vaux 1988:28-19 v Hlebec, Kogovšek, Dremelj, Ferligoj; 2003) Kar zadeva zaupanja, se je stopnja

generaliziranega zaupanja izkazala za kar visoko. Stanovalci bloka A visoko zaupajo ljudem nasploh, prav tako imajo dobro prepričanje oziroma imajo zaupanje v poštenost drugih ljudi in v to, da so ljudje na splošno večinoma pripravljeni pomagati drugim. Povprečje je kar visoko, če vemo, da se je v Sloveniji pokazalo, da se večina ljudi odloči zaupati šele pri vrednosti 7 (Iglič,2004). Situacija pa se je spremenila, ko sem anketirance spraševala o zaupanju v konkretne skupine ljudi. Izkazalo se je, da največ zaupajo svoji družini in sorodnikom, prav tako precej zaupajo svojim sosedom in prijateljem. Že manj zaupajo znancem v društvih in organizacijah, zelo malo zaupanja (na sredini oziroma na stopnji 5) pa je možno opaziti pri zaupanju ljudem na ulici in zaupanju drugim narodom.

- C) Če pogledamo na rezultate o zadovoljstvu stanovalcev z razmerami v stanovanjskem bloku, lahko ugotovimo, da jih je večina zelo zadovoljnih. Ko pa sem ponudila možnost odprtega odgovora, jih je kar nekaj napisalo, kaj vse jih moti. Če strnem odgovore, je jasno, da v tem bloku stanovalce v večini motita neenotnost in neodgovornost pri urejenosti in čiščenju bivalnih prostorov kot okolice stanovanjskega bloka. Seveda so tu še nekatere manjše kaprice, kot je npr. »zračenje stanovanja na hodnik«, ki se same po sebi ne zdijo nič strašnega, a zagotovo nekaterim izmed njih pomenijo resen problem. Zato so nekateri izmed anketiranih skušali takšne težave izboljšati. Pri tem so bili nekateri uspešni, drugi manj, nekateri pa še čakajo na rezultate svojih prizadevanj. Ponudila sem še eno možnost odprtega odgovora o tem, kaj je bilo tisto, kar so skušali izboljšati. Predvsem je jasno, da želijo vzpodbuditi vse stanovalce k čiščenju okolice in stanovanjskega bloka, k večji solidarnosti in boljšim medosebnim odnosom.
- D) O vpetosti v sosesko in navezanosti na sosede je za stanovalce bloka A možno govoriti zgolj s pozitivnim predznakom. Stanovalcem bloka A pomen sosesk in dobrih sosedskih odnosov ni tuj, saj jih je večina zelo navezanih na svoje sosede, prav tako pa bi večina stanovalcev bloka A v tej soseski ostala in hkrati se večina strinja z zadnjima trditvama, ki sosesko opredeljujeta predvsem v pozitivni luči: »soseska je prostor, kjer lahko ljudje z različnimi ozadji skupaj dobro delujejo« in »soseska je prostor, kjer si je možno najti prijatelje, in prostor, za katerega velja, da, kjer se ustvari sodelovanje med ljudmi, se ustvari tudi zaupanje in obratno«. Da soseske izgubljajo na pomenu in predstavljajo več, kot so nekoč, za stanovalce bloka A ne drži. Zagotovo pa drži, da je njihov obstoj med drugim odvisen tudi od občutka pripadnosti in navezanosti na sosesko.

E) S svojim življenjem nasploh so stanovalci bloka A večinoma precej zadovoljni, povprečje je visoko, 8,8. Z vidiki okolja, v katerem stanovalci živijo, so precej zadovoljni z dostopnostjo in kvaliteto javnega transporta ter z dostopnostjo trgovin, uradov, zdravstvene oskrbe in drugih storitev. Niso pa preveč zadovoljni s kvaliteto javnih površin in varnostjo v soseski. Ko pogledamo rezultate o zadovoljstvu stanovalcev z razmerami v stanovanjskem bloku, jih je večina zelo zadovoljnih.

Kljub visoki stopnji socialnega kapitala so stanovalci jasno »napisali«, da jih določene stvari pošteno motijo, kjer je morda še najbolj izstopalo zapisano »nesodelovanje vseh stanovalcev« in »neenotnost«, kar implicira, da tudi med stanovalci bloka A, kljub zavirljivi vpetosti v sosesko in navezanosti nanjo ter na sosede, določene situacije vendarle ostajajo trn v peti nekaterih stanovalcev.

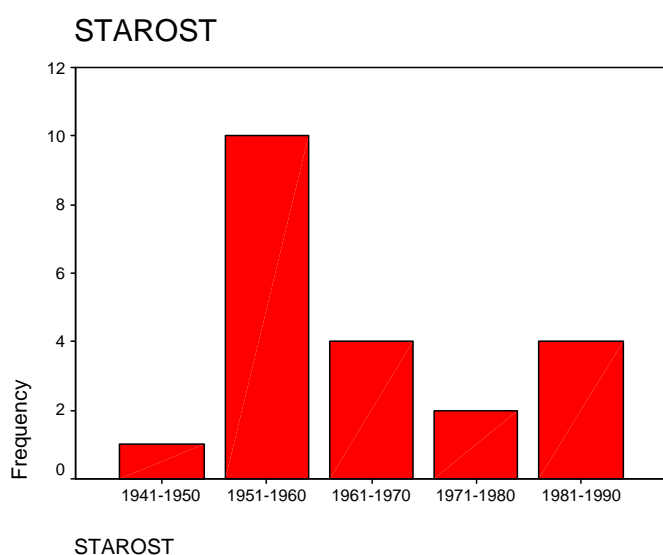
Po predstavitvi bloka A v nadaljevanju začnjam z analizo bloka B.

4.3 BLOK B

Drugi blok je bil zgrajen leta 1986. B blok ima 37 stanovanj, kjer živi 107 stanovalcev. Na anketne vprašalnike je odgovarjalo 21 ljudi, od tega 12 moških in 9 žensk.

4.3.1 SOCIALNA STRUKTURA

Tabela 21: »Frekvenčna porazdelitev spremenljivke STAROST«

Največ anketiranih (10) je bilo rojenih med letoma 1951 in 1960, enakovredno so porazdeljeni anketiranci v šesti skupini in četrti skupini, teh je bilo 4. Najmanj je anketiranih,

ki so stari več kot 56 let. Zanimivo, da ni nikogar starejšega (nikogar iz obdobja med 1931 in 1940).

Tabela 22: »Frekvenčna porazdelitev spremenljivke IZOBRAZBA«

	Frequency	Percent
Dokončana OŠ	6	28,6
Dokončana 2- ali 3-letna srednja šola	3	14,3
Dokončana 4-letna srednja šola	4	19,0
Dokončana višja šola	4	19,0
Dokončana visoka šola	3	14,3
Magisterij, specializacija, doktorat	1	4,8
Total	21	100,0

Največ anketirancev je takšnih, ki imajo dokončano OŠ (6), trije imajo dokončano 2-letno ali 3-letno srednjo šolo, sledijo štirje z dokončano -letno srednjo šolo, trije z dokončano visoko šolo in štirje z dokončano višjo šolo. Le eden izmed anketiranih ima dokončano najvišjo stopnjo.

Tabela 22: »Frekvenčna porazdelitev spremenljivke KRAJ«

	Frequency	Percent
Manj kot 2 leti	1	4,8
3-4 leta	1	4,8
5-6 let	2	9,5
9-10 let	1	4,8
Več kot 10 let	16	76,2
Total	21	100,0

Zaradi popolnoma istih rezultatov imam na tem mestu samo eno tabelo, saj kot že rečeno, so rezultati identični pri drugem vprašanju, ko sprašujem za čas bivanja na naslovu. Podobno kot stanovalci bloka A tudi stanovalci bloka B v večini živijo v tem kraju in na tem naslovu že več kot 10 let (16).

4.3.2 SOCIALNI KAPITAL

4.3.2.1 Omrežja

Na vprašanja o nujenju socialne opore znotraj socialnih omrežij so se pokazali podobni rezultati kot v bloku A. Torej pri vseh vprašanjih, ko sprašujem o tem, na koga bi se anketiranci obrnili, če se znajdejo v različnih življenjskih situacijah, na prve in na druge. Tudi tokrat na prvem mestu najdemo moža/ženo/partnerja in na drugem mestu ožje sorodnike.

Tabela 23: »Na koga bi se v primeru potrnosti, ko bi rabili pomoč pri hišnih opravilih ali v primeru bolezn obrnili kot prvega?«

	Emocionalna podpora (da ste potrti, depresivni ali žalostni)	Pomoč pri hišnih opravilih	Pomoč v primeru bolezn
Mož/žena/partner	20	19	20
Ožji sorodniki		2	1
Kakšen drugi sorodniki	0	0	0
Najboljši prijatelj	1	0	0
Kakšen drugi prijatelj ali znanec	0	0	0
Sosed	0	0	0
Sodelavec	0	0	0
Nekdo, ki bi mu plačal za pomoč	0	0	0
Nikogar	0	0	0

Tabela 24: »Na koga bi se v istih primerih obrnili kot drugega?«

	Emocionalna podpora (da ste potrti, depresivni ali žalostni)	Pomoč pri hišnih opravilih	Pomoč v primeru bolezn
Mož/žena/partner	1	0	1
Ožji sorodniki	17	14	16
Kakšen drugi sorodniki	0	1	0
Najboljši prijatelj	2	3	3
Kakšen drugi prijatelj ali znanec	0	0	0
Sosed	0	0	0
Sodelavec	1	2	1
Nekdo, ki bi mu plačal za pomoč	0	1	0

Nikogar	0	0	0
---------	---	---	---

Omeniti pa je morda treba, da so se anketiranci v drugem primeru poleg ožjih sorodnikov odločali tudi za najboljše prijatelje in sodelavce.

4.3.2.2 Zaupanje

Tabela 25: »Ali menite, da lahko večini ljudi zaupamo ali je treba biti z ljudmi zelo previden?«

	Frequency	Percent
Večini ljudi ne moremo zaupati	3	14,3
1	1	4,8
2	0	0
3	4	19,0
4	2	9,5
5	5	23,8
6	3	14,3
7	2	9,5
8	1	4,8
Total	21	100,0

Večina anketiranih (5) meni, da lahko ljudem zaupajo šele na stopnji 5, štirje menijo, da šele na stopnji 3, trije na stopnji 6. Zanimivo pa trije prav tako menijo, da jim sploh ne moremo zaupati. Nihče od anketiranih ne meni, da jim lahko zaupamo visoko, le eden je obkrožil stopnjo 8. Povprečje je nizko, 4,0. V primeru bloka B so anketiranci izbirali predvsem spodnje stopnje (od 0-5).

Tabela 26: »Ali menite, da si ljudje večinoma prizadevajo pomagati drugim ali pa večinoma skrbijo predvsem zase?«

	Frequency	Percent
Večinoma skrbijo predvsem zase	5	23,8
1	0	0
2	3	14,3
3	3	14,3
4	3	14,3
5	4	19,0
6	2	9,5
7	0	0
8	1	4,8

Total	21	100,0
-------	----	-------

Največ anketirancev ima zelo slabo mnenje o drugih ljudeh. Tako jih največ (5) meni, da ljudje večinoma skrbijo predvsem zase. Štirje so se odločili za zlato sredino (niti si ne prizadevajo pomagati drugim in niti ne skrbijo večinoma zase), sicer pa ostali (po trije) prav tako nimajo dobrega mnenja, saj so se odločili za spodnjo polovico tabele. Le eden ima optimistično mnenje (na stopnji 8). Povprečje je zato ponovno nizko, 3,2.

Podobno sliko dobimo še pri naslednjem vprašanju, kjer so anketiranci odgovarjali na vprašanje o tem, ali menijo, da bi jih večina ljudi skušala izkoristiti. Tako se je ponovno največ anketiranih odločilo za sredino (4), trije so mnenja, da bi jih večina skušala izkoristiti, prav tako so po trije obkrožili stopnje 2, 3, 6 in 8. Le eden misli pozitivno o drugih ljudeh (na stopnji 9). Povprečje je tako tudi tu nizko, 4,14.

Tabela 27: »Ali menite, da bi vas večina ljudi skušala izkoristiti, če bi imeli za to priložnost ali pa bi z vami ravnali pošteno?«

Večina bi me skušala izkoristiti	Frequency	Percent
		3
1	1	4,8
2	3	14,3
3	3	14,3
4	0	0
5	4	19,0
6	3	14,3
7	0	0
8	3	14,3
9	1	4,8
10	0	0
Total	21	100,0

Tabela 28: »Koliko zaupate naslednjim skupinam ljudi:??«

Koliko zaupate naslednjim skupinam ljudi:	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	Missing	Total
													99
Svoji družini in sorodnikom	/	/	/	/	/	/	/	2	1	5	13	/	21
Sosedom	/	/	2	2	3	5	6	1	2	/	/	/	21

Prijateljem	/	/	/	1	1	1	2	3	5	5	3	/	21
Sodelavcem	1	/	/	1	3	9	3	2	2	/	/	/	21
Znancem v društvih in prostovoljnih organizacijah	1	1	1	3	2	6	2	1	1	/	/	3	21
Ljudem na ulici	10	/	3	1	2	4	/	1	/	/	/	/	21
Drugim narodom	7	1	6	1	3	2	/	/	/	/	/	1	21

Svoji družini in sorodnikom tudi v bloku B v celoti zaupa največ anketiranih (13). Povprečje je visoko, 9,4.

Sosedom v največji meri zaupajo nekje na sredini, 11 anketirancev (stopnji 5 in 6). Ostali jim slabo zaupajo (spodnji del tabele), redki pa so tisti, ki jim bolj zaupajo (trije) na stopnji 7 in 8. Povprečje je zato nižje, 5,0.

Prijateljem zaupa precej (na stopnji 8 in 9) največ anektiranih (10), trije jim zaupajo v celoti. Nekaj manj jih prijateljem ne zaupa v veliki meri. Povprečje je 7,6.

Sodelavcem ne zaupajo precej, največ jih je tako izbralo sredino (9). Povprečje je 5,4.

Znancem v društvih in organizacijah prav tako anketiranci ne zaupajo precej, večina je obkrožila sredinsko možnost, torej stopnjo 5. Sicer pa ostali zaupajo še manj, na stopnjah spodnjega dela tabele. Redki zaupajo bolj. Povprečje je 4,3.

Ljudem na ulici anketiranci bloka B v večji meri (10) sploh ne zaupajo oziroma imajo zelo malo zaupanja v njih. Povprečje je tako zelo nizko, 2,1.

Prav tako anketiranci bloka B sploh ne zaupajo (7) ali zelo malo zaupajo v druge narode. Povprečje pa je tu ponovno zelo nizko, 1,9.

4.3.3 KOOPERACIJA

Tabela 29: »Ali ste v zadnjih 12 mesecih skušali storiti karkoli, da bi izboljšali razmere v stanovanjskem bloku, v katerem živite?«

	Frequency	Percent
DA	4	19,0
NE	17	81,0
Total	21	100,0

Kot je možno razbrati iz tabele, pa večina anketiranih (17) ni storila ničesar, da bi razmere izboljšala. Le štirje so skušali kaj storiti.

Ali pa so bili ti redki pri svojih prizadevanjih uspešni, pove spodnja tabela, ki jasno pokaže, da tudi ti redki, ki so ukrepali, niso bili uspešni.

Tabela 30: »Ali so bila vaša prizadevanja v glavnem uspešna?«

	Frequency	Percent
DA	1	4,8
NE	3	14,3
ŠE NE MOREM OCENITI	0	0
Missing 99	17	81,0
Total	21	100,0

Pri možnosti odprtega odgovora, so ti štirje napisali, kaj je bilo tisto, kar so skušali spremeniti oziroma ukreniti. Ponovno navajam dobesedne odgovore:

- »čistilna akcija«;
- »varnost in čistost«;
- »opozarjanje na nepravilnosti« in
- »varovanje skupne lastnine ter medsebojni odnosi«.

Malo za šalo in malo za res je mogoče najti skupen problem bloka A in bloka B. Čistost je očitno pereč problem, ki povzroča razdor med tistimi, ki skrbijo, urejajo, čistijo, se skupno udeležujejo čistilnih akcij, in tistih, ki vsega tega ne počno.

4.3.4 SKUPNOST

Tabela 31: »Kako močno ste navezani na okolje, v katerem živite? Kako močno ste navezani na ...?«

Kako navezani ste na ...	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	Zelo sem navezan	Total
Sosesko, v kateri živite	9	1	/	1	1	2	/	1	3	3	/	21
Stanovalce v vašem bloku	8	3	/	1	4	/	2	2	1	/	/	21

Najaveč anketirancev (9) na solesko sploh ni navezanih, šest pa je takšnih, ki so na solesko precej navezani (stopnji 8 in 9). Sicer pa tudi ostali na solesko niso kaj preveč navezani. Povprečje je 3,6.

Prav tako večina sploh ni navezana na sosede oziroma sostanovalce v bloku (8). Ostali prav tako kot na sosesko in tudi na sosede niso dosti navezani. Povprečje je 2,6.

Tabela 32: »Kakšni sosedski odnosi so vam ljubši?«

	Frequency	Percent
Sosedje kar sami od sebe pridejo na obisk.	2	9,5
Sosedje pridejo na obisk, kadar so povabljeni.	7	33,3
Da imam odnose s sosedi zunaj, izven stanovanja.	6	28,6
Da se vsi držimo za sebe, vsak se naj briga zase.	6	28,6
Total	21	100,0

Sosedski odnosi, ki so večini anketiranih ljubši (12), so ti, da imajo odnose s sosedi izven stanovanja in da se naj vsak pač briga zase, sedem (največ) pa jih je mnenja, da naj sosedje pridejo na obisk, kadar so povabljeni.

Tabela 33: »Če ne bi bilo nobenih omejitev (finančnih in še kakih drugih), menite, da bi še vedno živeli v tej soseski, kjer živite sedaj ali bi se morda preselili kam drugam ali pa bi ostali tukaj, le da bi se preselili v kakšno drugo stanovanje?«

	Frequency	Percent
Odšel bi v novo sosesko.	15	71,4
Ostal bi v tej soseski, le da v drugem stanovanju.	4	19,0
Ostal bi tukaj, kjer sem sedaj.	2	9,5
Total	21	100,0

Po ugotovljenem prav tako ne presenečajo mnenja večine (15), da bi, če za to ne bi bilo nobenih omejitev, odšli v novo sosesko ali, kot menijo štirje, vsaj v drugo stanovanje.

Kot pri stanovalcih bloka A, me je tudi pri stanovalcih bloka B zanimalo, kakšen odnos imajo do soseske oziroma, kaj jim le-ta predstavlja (trditev v smislu (ne-)strinjanja z njima).

Tabela 34: »Soseska je prostor, kjer lahko ljudje z različnimi ozadji (z različnim načinom življenja, različnih starosti, različnimi hobiji itd.) skupaj dobro delujejo.«

	Frequency	Percent
0	1	4,8
1	1	4,8
2	1	4,8

3	3	14,3
4	1	4,8
5	2	9,5
6	3	14,3
7	4	19,0
8	3	14,3
9	1	4,8
10	1	4,8
Total	21	100,0

S to trditvijo se strinjajo anketiranci zelo različno, povprečje je nekje na sredini, 5,5. Verjetno ima soseska slehernemu izmed njih različen pomen.

Tabela 35: »Soseska je prostor, kjer si je možno najti prijatelje in prostor, za katerega velja, da kjer se ustvari sodelovanje med ljudmi, se ustvari tudi zaupanje in obratno.«

	Frequency	Percent
0	1	4,8
1	0	0
2	2	9,5
3	2	9,5
4	3	14,3
5	0	0
6	3	14,3
7	4	19,0
8	4	19,0
9	0	0
10	2	9,5
Total	21	100,0

Z drugo trditvijo pa se jih v bloku B več strinja. Največ (8) se jih strinja s to trditvijo na stopnji 7 in 8. Povprečje je višje kot pri prvi trditvi, 5,7. Le eden izmed anketiranih pa se z omenjenima trditvama sploh ne strinja. Pomen sosesk v pozitivnem smislu je torej za anketirance bloka B precej različen.

4.3.5 ZADOVOLJSTVO

Tabela 36: »V kolikšni meri ste na splošno zadovoljni s svojim življenjem?«

	Frequency	Percent
2	1	4,8
3	1	4,8
4	1	4,8

5	1	4,8
6	4	19,0
7	5	23,8
8	3	14,3
9	3	14,3
Zelo sem zadovoljen	2	9,5
Total	21	100,0

Anketiranci bloka B so s svojim življenjem zelo različno zadovoljni, nekateri bolj, drugi manj, sicer je pa povprečje 6,8.

Tabela 37: »Gledano na splošno, ali ste zelo zadovoljni, ne preveč zadovoljni ali sploh nezadovoljni z naslednjimi vidiki okolja, v katerem živite?

Ali ste zadovoljni z ...	a) kvaliteto javnih površin	b) dostopnostjo in kvaliteto javnega transporta	c) dostopnostjo uradov, trgovin, zdravstvene oskrbe in ostalih storitev	d) varnostjo (varne šolske poti, kolesarske steze, razsvetljava ipd)
Zelo zadovoljen	2	5	8	3
Precej zadovoljen	5	7	9	8
Ne preveč zadovoljen	13	7	4	10
Sploh nisem zadovoljen	1	2	/	/
Total	21	21	21	21

Anketiranci s kvaliteto javnih površin kot z vidikom okolja, kjer živijo, v večji meri niso zadovoljni (13). Le dva sta zelo zadovoljna s tem vidikom.

Z dostopnostjo in kvaliteto javnega transporta so eni precej zadovoljni (7) in drugi ne preveč zadovoljni (prav tako 7).

Z dostopnostjo trgovin, uradov, zdravstvene oskrbe in drugih storitev jih je večina zelo oziroma precej zadovoljna.

Niso pa preveč zadovoljni z zadnjim vidikom okolja, o katerem sprašujem, t.j. z varnostjo (razsvetljava, varnostjo šolskih poti ipd.). Tako jih je največ (10) odgovorilo, da niso preveč zadovoljni, osem pa, da so precej zadovoljni.

Tabela 38: »Ocenite, v kolikšni meri ste bili v zadnjih 12 mesecih na splošno zadovoljni z razmerami v vašem stanovanjskem bloku?«

	Frequency	Percent
Zelo sem bil nezadovoljen	2	9,5
1	1	4,8
2	2	9,5
3	1	4,8
4	2	9,5
5	3	14,3
6	1	4,8
7	2	9,5
8	6	28,6
9	1	4,8
Zelo sem bil zadovoljen	0	0
Total	21	100,0

Pri vprašanju ali so bili anketiranci na splošno zadovoljni s stanovanjskimi razmerami v zadnjih 12 mesecih, je možno ugotoviti precej različna mnenja (obkrožili so pravzaprav vse stopnje), jih je pa 6 odgovorilo, da so z razmerami bili dokaj zadovoljni (stopnja 8). Povprečje je 5,14.

Ponovno je za tem nastopilo vprašanje odprtega tipa, kjer so anketiranci imeli možnost napisati, kaj jih moti v njihovem stanovanjskem bloku. Kot v bloku A tudi za blok B dobesečno navajam odgovore (10), ki kažejo na pomanjkanje socialnega kapitala, čeprav je primanjkljaj tega v tem bloku morda, glede na odgovore, bolj viden:

- »glasni sosedi«;
- »sosedje, hrup, smrad«;
- »glasni sosedi in otroci, ki ponoči kričijo«;
- »cigani – jugoviči«;
- »neprimerno obnašanje do skupne lastnine nekaterih stanovalcev«;
- »prisotnost in način izražanja«;
- »obnašanje stanovalcev v bloku«;
- »medsebojni odnosi v bloku«;
- »kaljenje javnega miru«;
- »preveliko vrat ostane zaprtih in veliko ušes gluhih«.

Po napisanem so problemi stanovalcev bloka B širše narave in predvsem drugačne kot problemi stanovalcev bloka A. Kar je bilo napisanega, ne samo, da opozarja na probleme

krhkosti medčloveških odnosov, pač pa opozarja tudi na problem nestrpnosti ter netolerantnosti do nekaterih skupin.

4.3.6 Ugotovitve analize bloka B

Za blok B o dobrih sosedskih odnosih ne morem govoriti. Čeprav zaradi majhnega vzorca (majhno število anketiranih glede na število vseh stanovalcev) posploševanje na celoten blok B ni možno, lahko vendarle trdim, da gre v tem primeru tako za pomanjkanje generaliziranega zaupanja in zaupanja nasploh kot za krhke medosebne odnose ter za pomanjkanje socialnega kapitala, ki se kaže predvsem skozi odnose nesodelovanja in nerealizacije določenih pričakovanj nekaterih stanovalcev. Omeniti moram, da zaradi osebnega poznanstva, ki sem ga omenila že v uvodu, dokaj dobro poznam razmere tega stanovanjskega bloka, zaradi česar lahko trdim, da po domače povedano: »stvari ne tečejo kot po maslu.«

- A) V bloku B gre za srednjo generacijo stanovalcev, ki v večini pripadajo starostni skupini rojenih od leta 1951 do 1960. Prav tako po izobrazbeni strukturi v bloku B prevladujejo tisti z dokončano osnovno šolo, hkrati pa jih je nekaj, ki imajo dokončano visoko šolo, višjo šolo kot 2-letno, 3-letno ali 4-letno srednjo. Med anketiranimi je tudi eden z dokončano najvišjo stopnjo izobrazbe. Gre torej za mešano populacijo tako po izobrazbeni kot tudi starostni strukturi. Večina anketiranih bloka B živi na tem naslovu in v tem kraju več kot 10 let.
- B) O socialnem kapitalu je za blok B skoraj nemogoče trditi. Pri raziskovanju socialnih omrežij se večina anketiranih po socialno oporo v primeru različnih življenjskih situacij obrača na partnerja. Kot na drugega v primeru pomoči, bi se jih večina obrnila k ožjim sorodnikom, nekaj malega pa tudi k prijateljem.
- Pri vprašanih o zaupanju je večina menila, da ljudem ne moremo zaupati oziroma je treba z njimi biti zelo previden. Večina je menila, da ljudje večinoma skrbijo predvsem zase in si torej ne prizadevajo pomagati drugim in prav tako jih večina meni, da bi jih ljudje skušali izkoristiti, takoj ko bi se za to pokazala priložnost. Svoji družini in ožjim sorodnikom ter prijateljem pa v največji meri zaupajo. Sosedom zaupajo nekje na sredini, prav tako sodelavcem in znancem v raznih društvih in organizacijah. Sploh pa ne zaupajo ljudem na ulici in drugim narodom.
- C) Zanimivo je, da so anketiranci na vprašanje o zadovoljstvu z razmerami v stanovanjskem bloku odgovarjali zelo različno; nekateri so bili bolj, drugi manj zadovoljni ipd. Vendar se jih je pri naslednjem vprašanju kar nekaj razpisalo o tem,

kaj vse jih v stanovanjskem bloku moti. Kot je možno razbrati iz anketnih vprašalnikov, stanovalce bloka B tarejo različne vrste težav, predvsem pa je teh mnogo. Probleme tako predstavljajo glasni sosedi, kar morda namiguje na precejšnjo konfliktnost odnosov med njimi, tudi tu se omenja problem čistoče oziroma nečistoče, sicer pa je zaslediti tudi nestrpnost do pripadnikov druge narodnosti (»jugoviči«). Prav tako je bila meni osebno interesantna zapisana trditev »preveliko vrat ostane zaprtih in veliko ušes gluhih«, ki si jo razlagam, da se večina stanovalcev izogiba medsebojnim stikom in da se večina stanovalcev obnaša nevednih, ko je treba stopiti skupaj in kaj ukreniti. Naslednje, kar prav tako izstopa, je podatek, da so kljub velikemu številu teh, ki jih razmere v stanovanjskem bloku motijo, le redki, ki bi in so skušali kaj ukrepati, da bi se razmere izboljšale. In tu je tudi podatek, da še ti, ki so skušali ukrepati, pri svojih prizadevanjih niso bili uspešni.

- D) Slika vpetosti v sošesko bloka B je dokaj klavrna. Največ anketiranih tako sploh ni navezanih niti na sošesko in niti na sosede oziroma stanovalce v stanovanjskem bloku, prav tako pa bi jih večina, če bi za to imela možnost, sošesko, v kateri živijo sedaj, zapustila. Različno je tudi dožemanje dobrih sosedskih odnosov, za katere stanovalci bloka B menijo, da morajo biti na neki distanci, da naj bodo ti odnosi zunaj stanovanja in predvsem naj se vsak izmed njih briga zase. Glede zadnjih trditev, ki govorita o sošeski kot pozitivni, se jih precej strinja s to trditvijo, iz česar je morda upravičeno sklepati ali pa tudi ne, da si stanovalci bloka B želijo živeti v sošeski, ki bi jim predstavljala prostor, opisan v teh trditvah.
- E) Anketiranci so svojim življenjem načeloma dokaj zadovoljni, povprečje je 6,8. Prav tako so dokaj zadovoljni, kar zadeva okolja, v katerem živijo, z dostopnostjo uradov, storitev, zdravstvene oskrbe ter javnega transporta, niso pa precej zadovoljni z varnostjo in kvaliteto javnih površin. Kot že rečeno, so pri vprašanju o zadovoljstvu z razmerami v stanovanjskem bloku anketiranci odgovarjali zelo različno; nekateri so bili bolj, drugi manj zadovoljni ipd.

4.4 SKLEP (Primerjava bloka A in B)

Da je vsako omrežje posebna, kompleksna in predvsem specifična entiteta z značilnimi karakteristikami, se je več kot očitno izkazalo v raziskovalnem delu.

4.4.1 Preverjanje hipotez

H1: Starostna struktura vpliva na socialni kapital in odnose.

Starost kot kategorija vpliva na socialni kapital, kar se je več kot očitno izkazalo za blok B. V bloku B je namreč pretežno mlajša generacija stanovalcev, ki, kot pravi teorija, manj zaupa, se manj udeležuje civilno in je manj vpeta v skupnost. Skupnost sama jim ne nudi omrežja, v katerem bi zadovoljevali določene potrebe, ampak zgolj prostor, kjer trenutno bivajo. Prav tako so tudi odnosi znotraj njihove stanovanjske skupnosti krhki. Medsebojni stiki pa, kot vemo, predstavljajo integralni del tako socialnega kapitala kot vpetosti v sosesko. Socialnega kapitala pa skupnost, ki ni povezana, ki nizko zaupa in znotraj katere prevladujejo površni medčloveški stiki, ne more ustvarjati. V bloku A pa starost na socialni kapital vpliva predvsem skozi kategorijo zaupanja, saj starejši bolj zaupajo, kar velja za stanovalce bloka A. Ti so v primerjavi z blokom B zaupali precej višje. Kot pravi Putnamova teza, vpetost v skupnost in njene vrednote starejšim pomenijo mnogo več kot mlajšim generacijam, kar velja za anketirance bloka A. Ti so tako precej vpeti v svojo skupnost, so precej navezani na svoje sosede in te soseske v večini ne bi zapustili, saj se v njej dobro počutijo.

H2: Izobrazbena struktura bloka vpliva na socialni kapital.

V obeh primerih bi bilo to hipotezo težko ali upravičiti ali neupravičiti, saj je v obeh primerih vzorec anketiranih premajhen. Pa vendar, v bloku A je večina teh, ki imajo končano 2–letno ali 3-letno srednjo šolo in prav tako jih večina visoko zaupa ter so v precejšnji meri zadovoljni s svojim življenjem. Lahko jo torej delno sprejmem, saj je glede na izobrazbeno strukturo, ki ni niti visoka niti nizka, stopnja zaupanja pri anketirancih kar visoka. Kot so pokazali rezultati, pa vse to ne vpliva zadosti na socialni kapital, saj je ta kljub vsem pozitivnim lastnostim omrežja stanovalcev A prisoten v majhni meri.

Podobno kot za blok A je tudi za blok B težko govoriti o vplivu izobrazbene strukture na socialni kapital. Anketiranci so mešanih izobrazbenih struktur, saj je možno najti predstavnike vseh stopenj izobrazbe. Če pa vendarle poskusim, je morda res glede na to, da je največ anketirancev teh z dokončano osnovno šolo in dokončano 2-letno, 3-letno ali 4-letno srednjo šolo, da v tem primeru izobrazbena struktura vpliva na socialni kapital skozi nizke stopnje

zaupanja in povprečno manjšim zadovoljstvom s svojim življenjem v primerjavi z blokom A. Ta pa se, kot že rečeno, za lastnost bloka B ni izkazal.

H3: Socialni kapital in sposobnost reševanja skupnih težav vpliva na zadovoljstvo stanovalcev bloka.

Glede na to, da so stanovalci zadovoljni z nekaterimi vidiki okolja, v katerem živijo, niso pa povsem zadovoljni z nekaterimi zadevami znotraj stanovanjskega bloka, zadnja hipoteza za blok A drži. Socialni kapital namreč vpliva na sposobnost reševanja skupnih težav, te sposobnosti pa stanovalci A kljub dobrim sosedskim odnosom vendarle nimajo v tej meri, da bi v celoti odpravili nezadovoljstvo z nekaterimi razmerami znotraj stanovanjskega bloka. Nezadovoljstvo z nekaterimi nerazrešenimi situacijami pri stanovalcih namreč v določeni meri ostaja.

Za blok B ni moč govoriti o kooperaciji stanovalcev, kar zadeva reševanja skupnih problemov, prav tako ni moč govoriti o zadovoljstvu z razmerami v stanovanjskem bloku, zaradi česar tudi za blok B ta hipoteza drži, a v obratnem smislu. V bloku B ni čutiti pretiranega zadovoljstva, razen z vidiki okolja, v katerem živijo, pa še to bolj v smislu dostopnosti storitev in javnega transporta kot s katerimi drugimi. Nezadovoljstvo je prisotno in to nezadovoljstvo še kar ostaja. Obstoj socialnega kapitala in njegova sposobnost za reševanje skupnih problematik bi zagotovo pripeljala do zadovoljstva z razmerami tako zunaj kot znotraj stanovanjskega bloka vseh stanovalcev.

Med blokoma torej zagotovo najbolj sili v ospredje razlika v dojetanju sosedstva in vpetosti v sosesko, kjer se je med blokoma ta razlika precej pokazala. In prav tako je tudi starost stanovalcev tista, ki postavlja mejnik med obema blokoma. Socialni kapital je prisoten v bloku A, medtem ko v bloku B o njegovi prisotnosti ni moč govoriti. Vendar pa sama prisotnost socialnega kapitala še ne pomeni v celoti izpolnjenega zadovoljstva med stanovalci bloka A, če vemo, da nezadovoljstvo med temi stanovalci obstaja in ostaja. Je pa na drugi strani jasno, da je stopnja nezadovoljstva z nekaterimi vidiki stanovanjskih razmer in z življenjem znotraj skupnosti med stanovalci bloka B precejšnja v primerjavi s stanovalci bloka A.

Po drugi strani je tudi res, da bi v bloku A tisti primanjkljaj socialnega kapitala, ki se kaže v pomanjkanju sodelovanja pri recimo čiščenju skupnih prostorov, pri solidarnosti med stanovalci ipd, lažje zapolnili kot v bloku B. Kajti, če vem, da v bloku A obstajajo dobri sosedski odnosi, odnosi medsebojnega zaupanja in spoštovanja, prav tako medsebojnega

zaupanja in zaupanja nasploh ter nenazadnje tudi navezanost na samo sosesko in sosede, potem takšen zalogaj ne bi bil pretežak. Problemi so razrešljive narave in se jih da z dobro mero medsebojne komunikacije rešiti. Za blok B bi težko govorili o možnih rešitvah, ki bi doprinesle k boljšemu sodelovanju in predvsem zadovoljstvu samih stanovalcev. Zdi se namreč, da je nastala situacija že precej zakoreninjena v ljudeh in da se njihov fatalizem le še bolj pogloblja. Sprijaznjenje z razmerami, kakršne so, in z upanjem na boljše oziroma z željo po spremembi bodisi soseske bodisi drugega stanovanja, je tisto, kar verjetno opredeljuje stanovalce bloka B.

Kot že večkrat poudarjeno v sami raziskavi, je treba poudariti »skupnost stanovalcev bloka A«. Govorim iz lastnih izkušenj glede na poznanstvo skorajda vseh stanovalcev bloka A. Gre za pretežno starostnike, ki so se v večini v ta blok naselili skorajda istočasno, kar pomeni, da v tem bloku živijo od samega začetka (od leta 1962). Hkrati gre za skupnost ljudi, ki jih na nek način vežejo skupni interesi in podobne želje, odveč pa ni odveč omeniti tudi dejstvo, da so nekateri izmed njih bili celo sodelavci na delovnem mestu. Skozi čas (več kot 40 let) so se med njimi stkale trdne medsosedske vezi, ki so obrodile sadove skozi vse to obdobje. Za njimi so preнове, razna popravila stanovanjskega bloka in še kaj. Vežejo jih torej na nek način preteklost, druženje (med nekaterimi izmed njih so se spletle prijateljske vezi), skrb za urejanje stanovanjskega bloka in nenazadnje tudi prihodnost, ki, če povežem vse povedano, zagotovo še naprej prinaša obetajočo sliko stanovalcev bloka A, vendar s poudarkom, da bodo določene kaprice določenih stanovalcev vseeno ostale, a verjetno bodo le-te v mejah sprejemljivega in razrešljivega. Sicer pa verjetno čista popolnost v kakršnem koli smislu povsem ni dosegljiva in verjetno tudi ni dobrodošla.

In zagotovo popolnost ne bo dosegljiva stanovalcem bloka B, ker - kot odseva trenutni položaj in po pogovoru z osebo, ki mi je pomagala pri zbiranju podatkov - razmeram znotraj stanovanjskega bloka ne kaže najbolje.

Raziskovalno delo je bilo verjetno najbolj prijetno opravilo celotne diplomske naloge, hkrati pa tudi zanimivo za možnost lastne interpretacije. Morda bi raziskava izpadla boljše, če bi bil vzorec podatkov večji in s tem tudi zanesljivejši. Prav tako sem med samo analizo vprašalnikov ugotavljala, da bi se intervjuji kot oblika metode dela lahko izkazali za izčrpnější vir podatkov. Vendar pa bi mi takšno delo zagotovo vzelo ogromno časa in če sklepam po številu vrnjenih vprašalnikov in pripravljenosti ljudi za sodelovanje pri raziskavi (z izjemo bloka A), bi opravljeni intervjuji bili redkejši kot vprašalniki, s čimer bi zanesljivost podatkov ponovno postala vprašljiva.

5. ZAKLJUČEK

Uspeh družbenih okolij je grobo rečeno, torej odvisen od stopnje socialnega kapitala, ki ga skupine, organizacije, države skozi odnose zaupanja, vpetosti v različna socialna omrežja ter posledično odnose kooperacije premorejo. Socialni kapital s tem, ko spodbuja zaupanje in pripravljenost za sodelovanje, opiranje na lastno moč skupin ipd, dejansko spodbuja razvoj reflektivnih in odgovornih skupnosti (Bahovec, 2005).

Njegovi pozitivni učinki so bili potrjeni v številnih raziskavah, »Če povzamemo ugotovitve široke palete raziskav, se na splošno zdi, da socialni kapital deluje popolnoma tako, kot so ugotavljali in trdili teoretiki; povedano na grobo, so ljudje, ki lahko črpajo pomoč drugih, bolj zdravi od teh, ki tega ne morejo; taki ljudje so tudi srečnejši in bogatejši; njihovi otroci so boljši v šoli in njihove skupnosti manj trpijo zaradi antisocialnega obnašanja.« (Field 2003:45 v Bahovec 2005:233)

Nasprotno so vidni negativni učinki v tistih družbenih okoljih, ki potenciala v smislu socialnega kapitala, ne premorejo. Sosedski odnosi so v Sloveniji, po nekaterih vidikih, pereč problem, ki se ponekod samo še poglobljajo. Na vsakdanje tegobe ljudi, ki trpijo zaradi slabših odnosov in posledično nezadovoljstva z razmerami znotraj soseske ali znotraj stanovanjskega bloka, nas sproti opominjajo mediji, ki vestno opravljajo svoje delo pri poročanju takšnih dogodkov. Vsake toliko pa se zares zavemo, kako pomembno je medsosedsko razumevanje šele takrat, ko smo priča kakšnemu hujšemu izbruhu med sosedi, ki se žal ponekod konča tragično. Vendar pa določene statistike kažejo, da stanje v Sloveniji, kar zadeva sosedstva, ni kritično, kot bi se morda na prvi pogled zdelo. Večina vprašanih, 82%, v anketi februarja letos ima s sosedi dobre ali zelo dobre stike. Le štirje odstotki vprašanih so ocenili, da so sosedi v slabih ali zelo slabih odnosih, 14% pa jih sploh nima stikov s sosedi oziroma odnose ocenjuje kot ne dobre in ne slabe (Več, 17.februar, 2006). Kot pogost razlog za vzrok najrazličnejšim sporom je večina navedla žaljiv odnos, vtikanje nosu v tuje zadeve, dajanje neumestnih pripomb in celo grožnje. Sledili so spori zaradi meje, prilaščanja zemljišča in podobno. Večkrat je bil omenjen tudi hrup, ki ga povzročajo eni in drugi ter onesnaževanje okolice. Prav slednji so bili omenjeni kot moteč dejavnik tudi v moji raziskavi in so bili značilni za oba bloka. Če bi se torej ravnali po statistiki, takšni spori dlje od nedolžnega nezadovoljstva s trenutnimi razmerami v stanovanjskem bloku, v blokih A in B, ne morejo iti. V takšnih medsosedskih razprtijah je torej na nek način pomembna sama lastnost neke težave in nenazadnje intenzivnost nastajajočega problema.

V sodobnem, vedno bolj k individualizmu usmerjenemu posamezniku in pomanjkanju upanja v prihodnost, se nekako zdi, da socialni kapital s svojimi dimenzijami prinaša optimističen pogled. Njegov potencial je v literaturi omenjen na mnogih področjih družbenega življenja: v gospodarstvu, izobraževanju, organizaciji, skupini ipd. Zaloge te vrste kapitala je tako treba povečevati, kar pa vendarle ni tako preprosto.

»Po prepričanju mnogih raziskovalcev je socialni kapital eden od dejavnikov, kritičnih za razvoj postkomunističnih družb, torej tudi slovenske. Po večini indikatorjev namreč le-te zaostajajo za večino razvitih zahodnih držav.« (Tomšič M. 2003:45 v Adam F.,2003)

Kot opozarjajo empirični podatki o ravni zaloge socialnega kapitala v postsocialističnih družbah, je mogoče sklepati o skromnem obsegu slednjega. Podatki kažejo na relativno nizko stopnjo zaupanja kot na manjšo participacijo v neprofitno-volonterskem sektorju. Podatki iz Evropske raziskave vrednot (1999/2000) kažejo, da se je stanje v nekaterih državah sicer izboljšalo, kar naj bi veljalo med drugim tudi za Slovenijo, kjer se je povečalo socialno zaupanje in kjer je večja tudi intenzivnost vključevanja in aktivnost v prostovoljne organizacije (Adam F.,2003).

V Sloveniji je torej še prisotna nizka raven te vrste kapitala, ki se odraža v pomanjkanju zaupanja, šibkih in površnih medosebnih odnosih ter pomanjkljivem sodelovanju. In kooperacija je tista, ki predstavlja ključ za razvoj različnih področij družbenega življenja, kar pa seveda zahteva določeno mero zaupanja kot pričakovanja drugih o ravnanju drugih v negotovih razmerah. Zaupanje je namreč rezultat vrednotnih orientacij v smislu solidarnega individualizma in post-materializma, kvalitete delovanja javnih ustanov, spoštovanja človekovih pravic, nenazadnje pa tudi od tega, kako srečen je posameznik in kako zadovoljen je s svojim življenjem.

Morda je torej treba v prvi vrsti v prihodnosti posamezniku nuditi ustrezno izobrazbo, ga osrečiti in s tem »nahriniti« z visokimi pričakovanji, ki se bi manifestirala v potreben optimizem in kar bi se morda odražalo v večji stopnji zaupanja, večji vključenosti v različna socialna omrežja, večji politični participaciji, vpetosti v civilno sfero, večji vključenosti v prostovoljna združenja in še kaj. Posledično bi vse naštetu na ravni skupine, skupnosti in tudi države vodilo do uspešne kooperacije znotraj njih, s čimer bi se interesi in cilji morda končno udejanjili. S tem bi se morda povečevalo zadovoljstvo pri ljudeh, posledično pa bi sprožilo večjo prisotnost socialnega kapitala.

6. LITERATURA

1. Adam, Frane, (2003): Socialni kapital v Sloveniji. Ljubljana: Sophia
2. Adam, Rončević, (2004): Razvojni potencial socialnega kapitala: Slovenija v evropskem kontekstu. Ljubljana: Družboslovne razprave XX (46/47), 219-237
3. Bahovec, Igor, (2005): Skupnosti: teorije, oblike, pomeni. Ljubljana: Sophia
4. CESTRA, (2001): Aktivno državljanstvo, socialni kapital, demokracija. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede, Inštitut za družbene vede
5. Citizenship Survey, (1997), Uppsala Universitet
6. Dragoš, (2004): Socialna omrežja: izvor socialnega kapitala v Omrežja socialne opore prebivalstva Slovenije. Ljubljana: Inštitut Republike Slovenije za socialno varstvo, 143-159
7. Filipović, Kogovšek, Hlebec, (2005): Starostniki in njihova vpetost v sosedska omrežja. Ljubljana: Družboslovne razprave XXI (49/50), 205-221
8. Filipović, Boškič, (2004): Sociološki vidiki sosesk, Razstava stanovanja za naše nove razmere/ organizatorji (obeh prireditev) Republika Slovenija, Ministrstvo za okolje, prostor in energijo in Stanovanjski sklad Republike Slovenije, Javni sklad (in) Univerza v Ljubljani, Fakulteta za arhitekturo. Ljubljana
9. Filipović, (2006): Influence of neighbourhood characteristics on sense of neighbourhood. ENHR conference. Housing in an expanding Europe: theory, policy, implementation and participation. Ljubljana
10. Fisher Aubrey B., Ellis Donald G., (1990): Small Group Decision Making: Communication and The Group Process, third edition; McGraw-Hill, Inc.
11. Gilchrist, Allison, (2004): The well-connected community: A networking approach to community development, Paperback
12. Home Office Citizenship Survey: People, Families and Communities, (2003): Home Office Research, Development and Statistics Directorate
13. Iglíč, (2001): Socialni kapital, socialna omrežja in politično vedenje: empirična študija. Ljubljana: Družboslovne razprave XVII (37/38), 167-190
14. Iglíč, (2004): Tri ravni socialnega kapitala v Sloveniji v S Slovenkami in Slovenci na štiri oči. Ljubljana: 155-174
15. Iglíč, (2004): Dejavniki nizke stopnje zaupanja v Sloveniji. Ljubljana: Družboslovne razprave XX (46/47), 149-175

16. Jeriček, Helena, (2004): Skupnost, izziv osamljenosti: (ne)trivialni socialni sistemi: raziskovanje in delovanje v skupnosti. Ljubljana: Jutro
17. Kogovšek, Hlebec, Dremelj, Ferligoj, (2003): Omrežja socialne opore Ljubljančanov. Ljubljana: Družboslovne razprave XIX (43), 183-204
18. Mandić, Hlebec, (2005): Socialno omrežje kot okvir upravljanja s kakovostjo življenja in spremembe v Sloveniji med letoma 1987 in 2002. Ljubljana: Družboslovne razprave XXI (49/50), 263-285
19. Pečar, Janez, (1991): Neformalno nadzorstvo: Kriminološki in sociološki pogledi. Radovljica: Didakta
20. Putnam, Robert, (2000): Bowling Alone: The Collapse and Revival of American Community. New York, Simon&Schuster
21. RAVE SPACE, (2006): Teach to live spatially
22. Wellman, Barry, (1979): The community question: The intimate Networks of East Yorkers. University of Chicago: AJS (84/5)

VIRI:

- Adam, 18. oktober (2003): Demokratični primanjkljaj Slovenije. Ljubljana: Sobotna priloga
- Mandić, (2006): Socialni kapital in vzdrževanje večstanovanjskih stavb. Ljubljana: Finance (10:30)
- Merljak, 22.maj (2004): Če potrebujem avto, si ga sposodim od prijatelja. Ljubljana: Sobotna priloga
- Pal, 17. februar (2006): Bolj star, bolj nergav. Ljubljana: Več
- Ropac, 27. marec (2005): Sosedski odnosi so šli k vragu. Ljubljana: Nedelo
- <http://www.delo.si>
- <http://dk.fdv.uni-lj.si/dr6iglic.PDF>

7. PRILOGE

7.1 Priloga vprašalnika

Lepo pozdravljeni!

Sem Tjaša Vengušt, absolventka Fakultete za družbene vede in pripravljam diplomsko nalogo s trenutnim delovnim naslovom »Socialna omrežja v soseskah«. V njej opravljam raziskavo, zato vas lepo prosim, če lahko sodelujete v tej, saj bi mi s tem omogočili lažje nadaljevanje dela in s svojim mnenjem pripomogli k učinkovito opravljeni ter zanimivejši nalogi. Vaši podatki bodo anonimni in bodo uporabljeni zgolj za namene moje diplomske naloge. Za vaš čas se vam že vnaprej zahvaljujem!

1. SOCIODEMOGRAFSKI PODATKI

1. Spol anketiranca: Moški Ženski

2. Starost anketiranca: Katerega leta ste bili rojeni?

19 _____

3. Katero stopnjo izobrazbe ste dosegli?

1. nedokončana OŠ
2. dokončana OŠ
3. dokončana 2- ali 3-letna srednja šola
4. dokončana 4-letna srednja šola
5. dokončana višja šola
6. dokončana visoka šola
7. magisterij, specializacija, doktorat

4. Koliko časa že živite v tem kraju?

1. manj kot 2 leti
2. 3-4 leta
3. 5-6 let
4. 7-8 let

5. 9-10 let
6. več kot 10 let

5. Koliko časa že živite na tem naslovu?

1. 1. manj kot 2 leti
2. 3-4 leta
3. 5-6 let
4. 7-8 let
5. 9-10 let
6. več kot 10 let

2. SOCIALNI KAPITAL

2.1. Omrežja

1. Recimo, da ste potrti, depresivni, žalostni in bi se radi o tem z nekom pogovorili. Na koga bi se v tem primeru najprej obrnili? Na koga bi se obrnili kot drugega? (Prosim, da v prvi koloni obkrožite številko osebe, ki bi jo kot prvo izbrali in v drugi koloni osebo, ki bi jo izbrali kot drugo)

	Prva izbira	Druga izbira
Moža/ženo/partnerja	1	2
Ožjega sorodnika	1	2
Kakega drugega sorodnika	1	2
Najboljšega prijatelja	1	2
Kakega drugega prijatelja/znanca	1	2
Soseda	1	2
Sodelavca	1	2
Nekoga, ki bi mu plačal za pomoč	1	2
Zdravnika	1	2
Nikogar	1	2
Koga drugega	1	2

2. Nekaterih del človek ne more opraviti sam. Lahko se zgodi, da potrebujete nekoga, ki bi vam pomagal pri težjih hišnih opravilih ali pri premikanju pohištva in podobnih rečeh. Koga bi v tem primeru izbrali kot prvega in koga kot drugega?

	Prva izbira	Druga izbira
Moža/ženo/partnerja	1	2
Ožjega sorodnika	1	2
Kakega drugega sorodnika	1	2
Najboljšega prijatelja	1	2
Kakega drugega prijatelja/znanca	1	2
Soseda	1	2
Sodelavca	1	2
Nekoga, ki bi mu plačal za pomoč	1	2
Nikogar	1	2
Koga drugega	1	2

3. Recimo, da imate gripo ali kakšno drugo obliko bolezni. Potrebujete pomoč v gospodinjstvu, hišnih opravilih in podobnih rečeh. Na koga bi se v tem primeru obrnili kot prvega in na koga kot drugega?

	Prva izbira	Druga izbira
Moža/ženo/partnerja	1	2
Ožjega sorodnika	1	2
Kakega drugega sorodnika	1	2
Najboljšega prijatelja	1	2
Kakega drugega prijatelja/znanca	1	2
Soseda	1	2
Sodelavca	1	2
Nekoga, ki bi mu plačal za pomoč	1	2
Nikogar	1	2
Koga drugega	1	2

2.2. Zaupanje

1. Ali menite, da lahko večini ljudi zaupamo ali pa je treba biti z ljudmi zelo previden?

0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 99
Zelo sem nezadovoljen Zelo sem zadovoljen Ne vem

2. Ali menite, da si ljudje večinoma prizadevajo pomagati drugim ali pa večinoma skrbijo predvsem zase?

0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 99
Zelo sem nezadovoljen Zelo sem zadovoljen Ne vem

3. Ali menite, da bi vas večina ljudi skušala izkoristiti, če bi imeli za to priložnost, ali pa bi z vami ravnali pošteno?

0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 99
Zelo sem nezadovoljen Zelo sem zadovoljen Ne vem

4. Koliko zaupate naslednjim skupinam ljudi? 0 pomeni, da jim sploh ne zaupate, 10 pa, da jim v celoti zaupate.

a) svoji družini in sorodnikom	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	99
b) sosedom	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	99
c) prijateljem	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	99
d) sodelavcem	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	99
e) znancem v društvih in organizacijah	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	99
f) ljudem na ulici	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	99
g) drugim narodom	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	99

3. KOOPERACIJA

1. Ali ste v zadnjih 12 mesecih skušali storiti karkoli, da bi izboljšali razmere v stanovanjskem bloku, v katerem živite?

1. Da. (pojdi na naslednje vprašanje)
2. Ne.

2. Ali so bila vaša prizadevanja v glavnem uspešna?

1. Da.
2. Ne.
3. Še ne morem oceniti.

3. Kaj je bilo tisto, kar ste skušali ukreniti?

4. SKUPNOST

1. Kako močno ste navezani na okolje v katerem živite? Kako navezani ste na ...?(0 pomeni, da sploh niste navezani, 10 pa, da ste zelo navezani)

	Sploh nisem navezan										Zelo sem navezan
a) sosesko ali naselje	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
b) sosede oz. stanovalce	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10

2. Kakšni sosedski odnosi so vam ljubši?

1. Da sosedje kar sami od sebe pridejo na obisk.
2. Da sosedje pridejo na obisk, kadar so povabljeni.

3. Da imam odnose s sosedi zunaj, izven stanovanja.
4. Da se vsi držimo vsak za sebe, vsak se naj briga zase.

3. Če ne bi bilo nobenih omejitev (finančnih in še kakšnih drugih) menite, da bi še naprej živeli v tej soseski, kjer živite sedaj ali bi se morda preselili kam drugam ali pa bi ostali tukaj, le da bi se preselili v kakšno drugo stanovanje?

1. Odšel bi v novo sosesko.
2. Ostal bi v tej soseski, le da v drugem stanovanju.
3. Ostal bi tukaj, kjer sem sedaj.
- 4.

4. V kolikšni meri se strinjate z naslednjima trditvama?

a) Soseska je prostor, kjer lahko ljudje z različnimi ozadji (z različnim načinom življenja, različnih starosti, različnimi hobiji ipd.) skupaj dobro delujejo.

0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

Sploh se ne strinjam

V celoti se strinjam

b) Soseska je prostor, kjer si je možno najti prijatelje in prostor, za katerega velja, da kjer se ustvari sodelovanje med ljudmi (stanovalci/sosedi), se ustvari tudi zaupanje in obratno.

0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

Sploh se ne strinjam

V celoti se strinjam

5. ZADOVOLJSTVO

1. V kolikšni meri ste na splošno zadovoljni s svojim življenjem? Kam bi se vi uvrstili na lestvici od 0 do 10, pri čemer 0 pomeni, da ste zelo nezadovoljni, 10 pa, da ste zelo zadovoljni? (99 obkrožite, če ne veste oziroma se ne morete opredeliti)

0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

Zelo sem nezadovoljen

Zelo sem zadovoljen

99
Ne vem

2. Gledano na splošno, ali ste zelo zadovoljni, ne preveč zadovoljni ali sploh nezadovoljni z naslednjimi vidiki okolja, v katerem živite? (obkrožite številko za vsako od naštetih možnosti)

	Zelo zadovoljni	Precej zadovoljni	Ne preveč	Sploh ne
a)kvaliteta javnih površin (igrišča,rekreac.območja)	1	2	3	4
b)dostopnost in kvaliteta javnega transporta	1	2	3	4
c)dostopnost trgovin, uradov, zdrav.oskrbe in ostalih storitev	1	2	3	4
d)varnost(varne šolske poti, kolesarske steze, razsvetljava ipd.)	1	2	3	4

3. Ocenite, v kolikšni meri ste bili v zadnjih 12 mesecih na splošno zadovoljni z razmerami v vašem stanovanjskem bloku?

0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 99
 Zelo sem bil nezadovoljen Zelo sem bil zadovoljen Ne vem

3a. Kaj vas je najbolj motilo?

Hvala za sodelovanje!